

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra evropského práva a mezinárodního práva veřejného

Diplomová práce
Řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES a jeho význam
pro komunitární právo
Bc. Martin Pazdera
2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES a jeho význam pro komunitární právo vypracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.

V Pusté Rybné 28. 3. 2009

Bc. Martin Pazdera

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Václavu Stehlíkovi, LL.M., Ph.D. za vedení mé diplomové práce a především za vstřícnou a obětavou pomoc, kterou mi při psaní práce poskytl.

Obsah

ÚVOD	5
1. EVROPSKÉ PRÁVO.....	9
1.1. Právo unijní a komunitární.....	9
1.2. <i>Acquis communautaire</i>	11
1.3. Jiné charakteristiky.....	11
2. SOUDNÍ DVŮR.....	12
2.1. Složení Soudního dvora	13
2.2. Soud prvního stupně	14
2.3. Řízení před Soudním dvorem.....	14
3. CHARAKTER ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE	17
3.1 Charakter článku 234 SES	17
3.2. Několik příkladů rozsudků dle čl. 234 SES a jejich význam.....	20
3.3. Postoj nejvyšších a ústavních soudů	22
3.4. Časová náročnost řízení.....	23
3.5. Přípustnost podání předběžných otázek	24
3.6. Výjimky z povinnosti položit předběžnou otázku	28
4. ZVLÁŠTNÍ TYPY ŘÍZENÍ O PŘEDBĚŽNÉ OTÁZCE.....	30
4.1. Vízová, přistěhovalecká a azylová politika	31
4.1.1 Naléhavá předběžná otázka	33
4.2. Druhý pilíř EU.....	36
4.3. Třetí pilíř EU	36
5. ROZHODNUTÍ SD JAKO PRECEDENT?	47
6. PŘEDBĚŽNÁ OTÁZKA – <i>DE LEGE FERENDA</i>	52
7. ČESKÁ REPUBLIKA A PŘEDBĚŽNÉ OTÁZKY.....	57
8. ZÁVĚR.....	60
9. RESUME	63
10. POUŽITÁ LITERATURA	65
10.1. Tuzemská literatura	65
10.2. Zahraniční literatura	66
10.3. Internetové zdroje	66
10.4. Časopisecká literatura	69
10.5. Právní předpisy	69

10.6. Použité rozsudky 69

Úvod

Od roku 1989, kdy se staly v bývalém Československu zásadní změny státního a společensko-politického uspořádání, již uplynulo téměř celých dvacet let. Za tu dobu se Československo, resp. Česká a Slovenská federativní republika, resp. od 1. 1. 1993 samostatná Česká republika (dále jen ČR), v mnohém změnila a poměrně dynamicky vyvinula. Stal se z ní právní, demokratický stát, dodržující lidská práva a zastávající hodnoty základních svobod, a orientující se na tržní ekonomické prostředí.

Ze státu, který byl pod vlivem bývalého Svazu sovětských socialistických republik, se stala suverénní republika. Začali jsme se „vracet zpět do Evropy“, a to cestou západního společenství a spolupráce, nejen v oblasti ekonomické, vojenské či politické. Po vstupu do Severoatlantické aliance (NATO), se po delších přístupových jednáních stala ČR členem politického, právního a ekonomického Společenství (ES), resp. Evropské unie (EU). Rozhodným datem se stal 1. květen 2004, kdy jsme společně s dalšími devíti státy vstoupili do těchto organizací.

Rok předtím, v červnu roku 2003 se v ČR uskutečnilo referendum, ve kterém se občané ČR vyjádřili pro přístup ke Smlouvě o Evropské unii (SEU)¹. Jednalo se však i o přístup k Smlouvě o Evropských společenstvích, resp. vstup do nich. Ačkoliv nebylo toto referendum přímo závazné, mělo určitě význam, ne-li legitimizační, pak jistě alespoň psychologický.

Výsledek referenda prokázal změnu v uvažování společnosti, změnu spočívající v ochotě národa dát se směrem západní demokratické integrace.

Vstup pro nás znamenal nejen výhody, tedy určitá práva, ale i povinnosti. Jednou z těchto povinností bylo i převzetí právního řádu ES/EU včetně jeho principů či zásad, na kterých byl vystaven. Převzali jsme celé *acquis communautaire* a zavázali se k dodržování a aplikaci systému integračního práva, které působí *sui generis*, tedy svým zvláštním způsobem, který nemá v dosavadním světovém vývoji obdoby.

Zavázali jsme se k dodržování a také vynucování primárního i sekundárního evropského práva. Naše soudy se staly soudy komunitárními. Přenesli jsme část našich svrchovaných práv na nadnárodní entity.

¹ Otázka v referendu zněla takto: „*Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala podle smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii členským státem Evropské unie?*“ (Zdroj: <http://www.euroskop.cz/268/sekce/legislativni-upravy-prubehu-referenda-v-cr/>). (navštíveno 19. 2. 2009)

Zavázali jsme se, že budeme mimo jiné, respektovat soudní rozhodnutí, resp. judikaturu Soudního dvora Evropských společenství, že s ním budou naše soudy v rámci řízení o předběžné otázce koordinovat vlastní kroky, pokud to bude potřeba v případě kolize národního práva s právem komunitárním, a že budeme posuzovat rozhodnutí tohoto soudního orgánu jako závazné a na jeho základě budeme i toto právo na dané případy aplikovat.

Náplní této práce, která nese název Řízení o předběžné otázce podle článku 234 SES² a jeho význam pro komunitární právo, by měla být tedy analýza zahrnující základní charakteristiku a podmínky, za kterých může být institut řízení o předběžné otázce využit. Měla by poukázat na význam činností, které jsou uskutečňované Evropským soudním dvorem (dále také ESD nebo SD) a soudy jednotlivých členských států a to nejen v rámci řízení o předběžné otázce podle článku 234 SES, ale i specifických ustanovení této smlouvy a Smlouvy o Evropské unii.

Práce by měla čtenáři poskytnout základní charakteristiky tohoto řízení, vysvětlit principy, na kterých stojí, poukázat na nejdůležitější rozhodnutí, resp. rozsudky ESD. Měla by podat výpověď o vlivu rozhodnutí ESD na komunitní právo.

Na specifická ustanovení SES a řízení o předběžné otázce upravené v SEU, bude brán velký zřetel. Měly by se stát jednou z nejpodstatnějších částí této práce. Specifická řízení jsou navíc v odborné literatuře popsána velmi stroze, a jelikož mají poměrně dynamický vývoj, v práci se na ně zaměříme.

Práce by také měla poskytnout informaci o důležitých institucích, které vyvinul ESD ve svých rozsudcích. Bude se jednat především o otázky přípustnosti a nepřípustnosti podání předběžných otázek ESD či postoj různých nejvyšších soudů k judikované zásadě přednosti komunitárního práva před právem národním a to dokonce i ústavním.

V obsahu práce se také dotkneme problematiky, související s chápáním rozhodnutí Evropského soudního dvora, jako institutu dotvářejícího právo ES/EU. Lépe řečeno, budeme se věnovat možnému působení rozsudku jako precedentu, jak jej známe především z angloamerického právního systému. Jelikož je však tato materie velice složitá, v práci se jí budeme zabývat pouze okrajově.

Další kapitolou, kterou bychom se zabývali, jsou výhledy řízení o předběžné otázce *de lege ferenda*. Věnovat se budeme i případným změnám, které již proběhly, nebo se k nim vývoj přibližuje a to za současného spolupůsobení reflexe problémů současnosti.

² Smlouva o Evropských společenstvích.

Do rámce práce bych pak rád vložil i kapitolu analyzující stručně vztah českých soudů a Evropského soudního dvora³, v doposud uskutečněných řízeních o předběžných otázkách.

Práce si neklade za cíl přinést něco absolutně nového, spíše se bude snažit zhodnotit dosavadní vývoj a poukázat na možnosti řešení. Práce by měla obsahovat určitou sumarizaci problematiky řízení o předběžné otázce, ne však komplexní, jelikož toto není v silách autora, ani potenciální náplní této diplomové práce.

Nebudeme se snažit příliš ukazovat politické okolnosti, které doprovázely vývoj ES/EU, a poukazovat na problémy, které se v jeho průběhu vyskytly. Čemu se tato práce nebude dále věnovat, jsou historické okolnosti vzniku evropské integrace ve všech různých formách. Tato materie nejenže není tématem této práce, ale je i dostatečně popsána v odborné literatuře.⁴ Čemu se však z historického hlediska nevyhneme, jsou některé velmi důležité rozsudky Soudního dvora, které byly vydány např. v šedesátých či sedmdesátých letech minulého století.

Orientace v neustále přibývajících rozhodnutích Soudního dvora a jejich počtu není snadná. Nevýhodou je velmi nízký počet rozsudků, které by byly přeloženy do češtiny. *Ex offo* se do češtiny překládají všechny rozsudky SD až od roku 2004, tedy roku našeho přistoupení k SEU. Nejvýznamnější rozsudky uveřejněné v jazycích nových členských států jsou pak uveřejněny na oficiálních internetových stránkách SD. Velký počet rozsudků v češtině lze však nalézt v naší odborné literatuře.

Budeme pracovat s odbornou literaturou, především českou, jelikož toto téma je již poměrně dobře zpracované, včetně tedy odborné literatury české. Práci bude doprovázet také bohatý poznámkový aparát, který by měl čtenáře vést k dalším relevantním pramenům (velmi často i internetovým) a studiu tohoto fenoménu evropského práva.

³ Tento název je uveden v SEU, vedle něj však tato smlouva užívá synonymně i pojem Soud a Soudní dvůr. SES používá ve svých ustanoveních pojmu Soud. V této práci budeme nejčastěji užívat pojmu Soudní dvůr, ve zkratce SD. Srov. OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 65.

⁴ Viz např. TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2006. Str. 303-306 nebo obšírněji v TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 3-19. Viz také ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 29-52. Nejobšírněji v: FIALA, P., PITROVÁ M., *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. Str. 31-143.

V rámci zachování určitého kontextu práce uvedeme na začátku také kapitoly, popisující instituty a instituce, které by měly osvětlit některé v práci používané pojmy a seznámit nás se základními soudními orgány ES/EU.

Budeme-li v práci hovořit o rozsudcích, resp. některé jmenovat, bude se vždy jednat o rozsudky SD, které byly uvedeny v Úředním věstníku EU. V případě, že se setkáme i s jinými rozsudky, než těmi, které vydal SD, bude na to v práci upozorněno.

1. Evropské právo

Jelikož se v práci budeme věnovat nejen řízení o předběžné otázce v rámci SES, ale i v rámci SEU a specifikacemi obsaženými v SES, považuji za nezbytné alespoň stručně vymezit systém práva, v kterém se budeme pohybovat. Jak již z názvu práce vyplývá, tato bude pojednávat o souvislostech komunitárního práva. Proto je vhodné ho vymezit a to nejen v rámci práva evropského.

Velmi často se totiž setkáváme se zaměňováním komunitárního práva za právo unijní nebo právo evropské. V literatuře se často vyskytují i pojmy jako je právo evropských společenství, *acquis communautaire*, právo Evropské unie apod.⁵

Ve specifických řízeních o předběžných otázkách je rozlišování obzvláště důležité, jelikož je v těchto pojmech poměrně velký rozdíl. Ten je patrný nejen v jiném právním základu pro podání předběžné otázky. Stojí zde totiž vedle sebe dvě smlouvy a to SES a SEU. Podrobněji se k této problematice dostaneme níže.

Také velký počet zahraničních i tuzemských autorů velmi často užívá pro tituly svých knih např. název Evropské právo, jiní zase striktně využívají ve svých názvech Komunitární právo či Právo Evropské unie a jiné.⁶ Jaký je tedy v těchto termínech rozdíl?

1.1. Právo unijní a komunitární

Zprvu je nutno konstatovat, že všechny výše uvedené pojmy, jsou pojmy *sui generis*. Není proto vhodné, zařazovat je z pohledu právní teorie, do systému kontinentálního či angloamerického právního systému *stricto sensu*.

Evropské právo bychom tedy mohli zjednodušeně definovat jako soubor právních norem členských států Evropských společenství, které jsou užívány na geografickém území Evropy⁷

⁵ Srov. také z pohledu pramenů evropského práva v ŠÍŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. Str. 81-114. Viz také tamtéž str. 71-74.

⁶ Např. ŠÍŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2006. FISCHER, P., KÖCK, H. F., *Europarecht: einschliesslich des Rechtes supranationaler Organisationen*, 2. vollst. überarb. Aufl. Wien: Linde, 1995, atd.

nebo jako „množinu“ právních řádů evropských států (používané velmi zřídka)⁸. Někdy bývá tento pojem používán extenzivně pro činnosti, které v sobě zahrnují veškeré evropské integrační organizace. Nejčastěji je však používán ve smyslu práva evropských mezinárodních organizací nebo jako souhrn práva komunitárního a unijního.⁹

Unijní právo, resp. právo Evropské unie, je pojmu evropské právo „podřazeno“. Lépe řečeno, je to pojem užšího významu, než právo evropské, a zahrnuje v sobě nejen druhý a třetí pilíř struktury EU, resp. mezivládní pilíře evropské integrace. Unijní právo totiž svým způsobem (*sui generis*) zastřešuje všechny pilíře, což vyplývá z výstavby maastrichtského chrámu.

Charakteristickými prvky a obsahem SEU jsou totiž mimo již výše zmiňovaných pilířů, také pilíř první (SES) a dále společná a závěrečná ustanovení, protokoly a deklarace. Ty tedy doplňují tři pilíře o „podstavu a zastřešení.“¹⁰

Komunitární právo je evropskému taktéž „podřazeno“ a zahrnuje první pilíř Evropské unie. Komunitární právo lze rovněž označit za právo ES, jelikož je pevně spjato s jejich vznikem a fungováním. Komunitární právo vydávané v primární sféře bývá také v literatuře označováno i za právo ústavní.¹¹

Komunitární právo můžeme dále dělit na právo institucionální a materiální. Zatímco institucionální komunitární právo se zabývá normami organizační struktury ES, jednotlivými institucemi a orgány, jejich výstavbou apod., materiální komunitární právo zahrnuje především právní úpravu týkající se společného trhu.

⁷ Právo ES se však podle SES (články 182 až 188) uplatňuje i v přidružených zámořských zemích a územích, které mají vztah k Dánsku, Francii, Nizozemí nebo Spojenému království. Podle přílohy II SES, se jedná např. o Novou Kaledonii, Francouzskou Polynésii, ostrovy Wallis a Futuna, Arubu, Nizozemské Antily, Montserrat, Turks a Caicos, Bermudy atd.

⁸ SCHWEITZER, M., HUMMER, W. *Europarecht. Das Recht der Europäischen Gemeinschaften (EGKS, EWG, EAG)-mit Schwerpunkt EWG*. 3., erw. Aufl. Frankfurt am Main: Metzner Verlag. 1990. Str. 8.

⁹ TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. Str. 26-27.

¹⁰ Srov. HAD, M., PIKNA, B., *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2001. Str. 18.

¹¹ Srov. OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 93. Nebo také SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 75-83.

1.2. *Acquis communautaire*

Velmi často se také hovoří o *acquis communautaire*. Tento „*terminus technicus*“ zahrnuje veškerou právní materii ES/EU. Právo ES a EU je mu podřazeno. *Acquis* obsahuje tedy souhrn všech různých aktů, které jsou na poli ES a EU vydávány, tedy včetně různých právně nezávazných aktů jako jsou rezoluce, prohlášení, deklarace apod.¹²

1.3. Jiné charakteristiky

Zajímavé jsou však i možnosti určení, co je evropské právo, které nabízí Fischer a Köck, kteří hovoří mimo jiné i o třech způsobech dělení evropského práva ve vztahu k evropským organizacím na základě forem integrace.¹³ Původní starší pohled zaměřený především na demokracii a který je nutno brát s ohledem na historické okolnosti nabízí např. Schweitzer a Hummer.¹⁴

¹² K definování více v TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 26-30 nebo TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2006. Str. 57-58. K pilířovité struktuře evropských společenství: SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 53-57.

¹³ Viz FISCHER, P., KÖCK, H. F., *Europarecht: einschliesslich des Rechtes supranationaler Organisationen*, 2. vollst. überarb. Aufl. Wien: Linde, 1995. Str. 313 –314.

¹⁴ SCHWEITZER, M., HUMMER, W. *Europarecht. Das Recht der Europäischen Gemeinschaften (EGKS, EWG, EAG)-mit Schwerpunkt EWG*. 3., erw. Aufl. Frankfurt am Main: Metzner Verlag, 1990. Str. 45-53.

2. Soudní dvůr

Aby vůbec nějaké řízení mohlo probíhat, je důležité si uvědomit, že tento proces musí probíhat před určitou, předem právem zakotvenou soudní institucí, za současného spolupůsobení stran, které ono řízení vyvolaly.

Soudní institucí, kterou jsem výše zmiňovanou větnou konstrukcí měl na mysli, je v souvislosti s tématem práce především Soudní dvůr.

SD je neoddělitelnou součástí doposud probíhající a stále se prohlubující, resp. rozšiřující evropské integrace.¹⁵ Tento orgán působí od samotného vzniku první supranacionální evropské organizace (Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli, Evropské společenství uhlí a oceli), a zahrnuje v současné době tři soudní instituce, jimiž jsou Soudní dvůr, Soud prvního stupně¹⁶ a Soud pro veřejnou službu. Od samého počátku této integrační organizace však fungoval pouze prvně jmenovaný, ostatní zmiňované soudní orgány doplnily soudní soustavu Evropských společenství (dále jen ES) až o několik desetiletí později. K jejich vytvoření došlo především z důvodu neúnosného přetížení SD.

Je třeba si uvědomit, že soustavu soudů posuzujících komunitární právo ale netvoří jen výše zmíněné soudy, ale i soudy členských států. Funkčnost této soustavy byla zajištěna a právně ošetřena v zakládacích smlouvách. Avšak i soudci SD doplnili tato pravidla a to především svými rozhodnutími. Na jejich základě vytvořili mnoho principů komunitárního práva, na jejichž bázi pak bylo možné dosáhnout zefektivnění systému kooperace a především zakotvení vzájemných vztahů. Jednalo se např. o principy nadřazenosti, resp. aplikační přednosti a přímého účinku apod. (viz níže).¹⁷

Statut¹⁸ Soudního dvůr byl veden v podobě protokolu, který byl připojen k primárnímu právu a podléhal tedy stejnému režimu, jako změny Smluv samotné.

¹⁵ Do budoucna se počítá totiž s dalším rozšiřováním Evropské unie (Chorvatsko, Makedonie, popř. Turecko a další). Srov. <http://europa.eu/scadplus/leg/de/s40015.htm>. (navštíveno 2. 11. 2008)

¹⁶ V odborné literatuře se můžeme však setkat i s pojmenováním Tribunál prvního stupně nebo Soud první instance. Z anglického Court of First Instance of the European Communities. Viz čl. 224 SES ve znění Niceské smlouvy.

¹⁷ Srov. FIALA, P., PITROVÁ M., *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. Str. 337.

¹⁸ Viz. <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsenvigieur/statut.pdf>. (navštíveno 2. 11. 2008)

Takto to platilo až do přijetí Jednotného evropského aktu (dále jen JEA). Jednotným evropským aktem se podařilo ustanovení dotýkající se soudního řízení změnit tak, aby bylo pružnější. Změna tkvěla v tom, že na žádost SD, a po provedení konzultace Komisí a Evropským parlamentem, mohla Rada jednomyslně přijmout změnu Statutu SD.

Niceská smlouva dále zjednodušila celý systém, jelikož zavedla pro případ změny Jednacího řádu SD „pouze“ kvalifikovanou většinu.¹⁹ Touto revizí Smluv pak vstoupilo v platnost i ustanovení v Protokolu o Statutu SD, zavádějící výjimku v případě jazykového režimu.²⁰

2.1. Složení Soudního dvora

Jak Soudní dvůr, tak Soud prvního stupně (dále jen SPS) sestávají prozatím ze stejného počtu soudců, jako je počet členských států. V současné době mají tedy obě dvě instituce po 27 soudcích. Jinak tomu je u nejnověji zřízeného Soudu pro veřejnou službu (dále jen SVS), který se specializuje na spory mezi Společenstvím a jeho zaměstnanci. Ten má v současné době „pouhých“ sedm soudců. SD má na rozdíl od SPS k dispozici navíc 8 generálních advokátů, nápomocných mu k plnění svěřených úkolů.

Mezi jednotlivými soudy evropské soudní soustavy existují vztahy podřízenosti a nadřízenosti. Neuplatňují se však ve vztazích k národním soudům. SD plní tedy taktéž funkci nejvyššího, odvolacího či apelačního soudu ve vztahu k SPS a SVS.²¹

Soudci SD jsou jmenováni dohodou vlád členských států na šest let, s tím, že opakování soudního mandátu je možné. Aby mohl člověk vykonávat funkci soudce u SD, musí mít vlastnosti potvrzující záruku naprosté nezávislosti a musí splňovat všechna kritéria, která jsou na ně kladena v jednotlivých členských státech pro výkon soudních funkcí nebo musí být uznávanými znalci práva.²²

Funkční období končí uplynutím doby, smrtí nebo demisí. Soudci nesmějí při výkonu své funkce vykonávat jinou správní nebo politickou funkci. S povolením Rady mohou zcela

¹⁹ Viz čl. 223 SES ve znění Niceské smlouvy.

²⁰ Viz SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 238-239.

²¹ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 147.

²² Viz čl. 223 SES ve znění Niceské smlouvy. Ke kvalifikaci jednotlivých soudců viz BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005, str. 467 – 476.

výjimečně vykonávat jinou činnost. Soudcům náleží soudcovská imunita. Té mohou být zbaveni pouze Soudem, který zasedá v plénu.

Generální advokáti jsou jmenováni stejným způsobem jako soudci. Jejich úkolem je předkládat odůvodněné zprávy k věcem, které jsou předloženy SD (např. předběžné otázky), a tímto způsobem mu pomáhat při jeho činnosti.²³

2.2. Soud prvního stupně

Soud prvního stupně (SPS) má v náplni své práce stanoveno především zajišťování dodržování práva při výkladu a provádění SES. Jeho dalšími pravomocemi jsou především rozhodnutí na poli soutěžního práva a dále pak žaloby podané na právním základě článku 225 odst. 2, 230, 232, 235, resp. 288 nebo 238 SES. Smlouvou z Nice byla zavedena do ustanovení o SPS i možnost rozhodovat o předběžných otázkách podle čl. 234 SES. K vytyčení oblastí však ještě nedošlo.²⁴

Generální advokáti u SPS chybí, neboť tento soud je zároveň i první instancí v rámci dvoustupňového systému. Generální advokáti u SPS nepůsobí proto, že by se tak tento institut zdvojoval, což by bylo zbytečné. Proti rozhodnutí SPS je tedy možné podat z právních důvodů opravný prostředek k SD. SES však stanoví, že se tak může stát pouze ve výjimečných případech, kdy by docházelo k vážnému ohrožení jednoty nebo souladu práva Společenství.²⁵

2.3. Řízení před Soudním dvorem

Jednotlivé orgány SD řeší nejvýznamnější řízení (jedná se tedy o demonstrativní výčet řízení), mezi která patří:

- a) řízení o nesplnění povinnosti členským státem,
- b) řízení na neplatnost aktu orgánu Společenství,
- c) řízení na nečinnost orgánů Společenství,

²³TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 170-171. Srov. také ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 150-151.

²⁴BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 341-342. ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 157.

²⁵Viz čl. 225, bod 2, odst. 2. SES ve znění Niceské smlouvy. Další podmínky viz čl. 225 tamtéž.

- d) řízení o náhradě škody způsobené orgány Společenství,
- e) řízení v oblasti smluvní odpovědnosti,
- f) řízení mezi Společenstvím a jeho úředníky nebo zaměstnanci,
- g) řízení o opravných prostředcích podle smlouvy ES a
- h) řízení o předběžné otázce.²⁶

Na základě výše uvedeného demonstrativního výčtu je zřejmé, že SD rozhoduje nejen v řízení o předběžné otázce, ale i v řízeních jiného druhu. Na tomto místě je však potřeba poznamenat, že nápad u SD v řízení o předběžné otázce je několikanásobně vyšší, než v ostatních řízeních, což vyplývá nejen ze statistik SD, ale snad i z povahy věci. Průměrně spadá tedy do kategorie řízení o předběžné otázce 40 až 50 procent ročního nápadu SD.²⁷

Následující tabulka ukazuje pro srovnání reálná čísla z období let 2000 až 2007. Na první pohled je z ní patrné, že nápad v případě řízení o předběžné otázce je oproti ostatním řízením podstatně vyšší. Ke konci tohoto období je však také možno pozorovat nárůst, jak přímých žalob a opravných prostředků, tak i zvláštních řízení.

²⁶ KARZEL, D. *Evropský soudní dvůr. Praktický průvodce*. Praha: ASPI, a. s., 2006, s. 66. K některým řízením srov. ZBÍRAL, R., *Institucionální rámec Evropské unie. Právně-politologický pohled*. Praha: Linde, a. s., 2007. Str. 139-148. K jednotlivým druhům řízení srov. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, str. 357-392.

²⁷ KARZEL, D. *Evropský soudní dvůr. Praktický průvodce*. Praha: ASPI, a. s., 2006. Str. 232.

Tabulka č. 1 Přehled ukončených věcí dle druhu v období 2000 – 2007.²⁸

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Předběžná otázka	268	182	241	233	262	254	266	235
Přímé žaloby	180	179	215	193	299	263	212	241
Opravné prostředky	73	59	47	57	89	48	63	88
Opravné prostředky proti rozhodnutím o předběžných opatřeních a vedlejším účastenství	5	11	6	7	5	2	2	2
Posudky/ usnesení		1	1		1		1	
Zvláštní řízení		2	3	4	9	7	2	4

Jednou z hlavních náplní SD, tak jak byl ustanoven již v padesátých letech²⁹ minulého století, bylo vytvoření mechanismu spolupráce mezi soudy národními, tedy soudy jednotlivých členských států a SD. Spolupráce mezi těmito soudy je nutná především z důvodu stejného výkladu a posuzování platnosti komunitárního práva ve všech členských státech. Právě otázky výkladu a platnosti komunitárního práva národními soudci by mohly bez spolupráce se SD vést k neuniformní aplikaci komunitárního práva a to by mělo za následek jeho nestejně používání v ES/EU. Což by nepochybně vedlo k právní nejistotě účastníků řízení. Nejen proto byla v zakládacích smlouvách ustanovena instituce, která má pravomoc rozhodovat v otázkách výkladu a platnosti komunitárního práva.

²⁸ http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf. (navštíveno 2. 11. 2008, upraveno autor).

²⁹ SD je sice povolán k interpretaci práva ES již od vzniku ES, ovšem svůj první případ v řízení o předběžné otázce, jak vyplývá ze statistik SD na http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf, (navštíveno dne 3. 11. 2008), str. 20, obdržel (řešil) až v roce 1961. V této statistice si také můžeme povšimnout, že z počátku šedesátých let nebylo řízení o předběžné otázce natolik využívaným institutem, jako je v současné době. Ze statistiky však vyplývá velký význam přímých žalob v tomto období. Letopočtem, kdy bylo podáno nejvíce podnětů k zahájení řízení o předběžné otázce, se stal prozatím rok 2007 (265 zahájených řízení).

3. Charakter řízení o předběžné otázce

3.1 Charakter článku 234 SES

Právní úpravu SD nalezneme v článcích 220 až 245 Smlouvy o ES. Pravomoc soudu rozhodovat o předběžných otázkách je vyjádřena v čl. 234 SES. Celý článek 234 (bývalý čl. 177) zní takto:

„Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se:

- a) výkladu této smlouvy,*
- b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství a ECB³⁰,*
- c) výkladu statutů subjektů zřízených aktem Rady, pokud tak tyto statuty stanoví.*

Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o této otázce.

Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr.“³¹

Řízení o předběžné otázce, jak je uvedené ve výše citovaném článku 234 SES však není jediným tímto řízením, které SES, potažmo SEU upravuje. Existují i speciální řízení o předběžné otázce, která mají určitá specifika. K nim se však dostane později.

Řízením o předběžné otázce se vnitrostátní soudy, tedy soudy členských států, mohou a v některých případech i musí, obrátit na SD, aby jim poskytl výklad SES, resp. komunitárního práva nebo jeho platnosti.³²

Charakter řízení o předběžné otázce jako řízení prejudiciálního je třeba definovat jako řízení, které se zahajuje v případě, kdy národnímu soudu není jasný buď výklad, nebo platnost právního aktu ES. V tomto případě se národní řízení pozastaví a soudce vnitrostátního soudu požádá SD o zodpovězení jím formulovaných otázek.³³

³⁰ ECB – Evropská centrální banka.

³¹ Čl. 234 Smlouvy o založení Evropského společenství, ve znění Niceské smlouvy.

³² Srov. s výše uvedenou definicí čl. 234 SES ve znění Niceské smlouvy.

³³ Viz. ŠÍŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 180.

Je velmi důležité si uvědomit rozdíly, které jsou zde činěny mezi interpretací a aplikací komunitárního práva. SD tedy interpretuje SES a poté národní soudy členského státu tuto interpretaci aplikují na dotčeném projednávaném případě. Navíc o položení předběžné otázky rozhoduje soud, nikoliv jednotlivec. Nelze totiž považovat řízení o předběžné otázce jako odvolání se k SD jako vyšší instanci.³⁴

Soudní dvůr po projednání případu (kdy neposuzuje skutkový stav věci, ale podává výklad práva či posuzuje jeho platnost) vydá rozhodnutí,³⁵ které je právně závazné. Naproti např. vydanému posudku. Ten závazný není.

Při podávání výkladu SD používá velmi často teleologickou metodu výkladu³⁶, tedy metodu účelovou. Tímto způsobem SD dotváří tu část komunitárního práva, které není úplné, nebo je jen velmi obecně formulováno. Využívá tak své kreativity a doplňuje právo ve smyslu: „co tím chtěli autoři říci“.

Vnitrostátní soud respektuje tedy při svém rozhodování ve věci rozhodnutí SD a ve vnitrostátním řízení vydá své vlastní rozhodnutí. Z výše uvedeného je zřejmé, že SD v žádném případě **nerozhoduje o meritu věci**, a že konečné rozhodnutí závisí pouze na soudu členského státu.

Povinností soudu členského státu je respektovat rozhodnutí SD a aplikovat ho v řízení vnitrostátním. Tato povinnost vyplývá z čl. 10 SES, který upravuje zásadu kooperace, resp. loajality. Pokud tak soud neučiní, mohl by být členský stát žalován pro případnou odpovědnost za škodu, vznikla-li by takovým pochybením soudu. V tomto případě se nejedná o hypotetickou možnost, ale o skutečnost, která se již u SD objevila³⁷

³⁴ Srov. BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 342-343.

³⁵ Formální náležitosti rozsudků v: BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 454-455.

³⁶ Srov. TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 47. Viz také: BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 339-340.

³⁷ Např. v případě C-46/93 *Brasserie Du Pêcheur SA v. Germany* a R. v. *Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd. and others* [1996] ECR I-1029. Viz ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo I - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. Str. 112. Nebo také TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 45. Srov. však také C-224/01 *Gerhard Köbler v. Rakousko* [2003] ECR I-10239.

V případě řízení o předběžné otázce je důležité si uvědomit, že se jedná o řízení nesporné, jelikož představuje jen část celkového řízení a **konečné slovo má soud národní**.³⁸ Aby však mohl vnitrostátní soud podat v řízení o předběžné otázce SD tuto otázku, musí na národní úrovni řešit případ, který sám o sobě sporný je. Na základě sporného řízení před vnitrostátním soudem může tedy dojít k nespornému řízení před SD.³⁹

Mohla by zde však vyvstanout otázka,⁴⁰ kdy a jak často se setkává národní soudce s tím, že řeší vnitrostátní spor, pro který je nutné nechat si zodpovědět předběžnou otázku SD. Takovou otázku může a někdy i musí, národní soudce podat v případě, že mu není jasný výklad nebo platnost komunitárního práva. Jelikož se pravomoci ES/EU neustále rozšiřují, je zřejmé, že se národní soud bude s aplikací komunitárního práva setkávat stále častěji. Ohledně počtu předložených otázek musíme nahlédnout do statistiky SD,⁴¹ kde se dozvíme, že SD během své existence rozhodoval již přes 6 000 takových předběžných otázek.⁴²

Navíc s dalšími přistoupivšími státy a změnami struktury zakládacích smluv lze očekávat, že takovýchto otázek ještě přibude.

Řízení o předběžné otázce, jako jeden ze základních principů zasazených v SES, je tu proto, aby zajišťovalo jednoznačný výklad a stejné provádění komunitárního práva ve všech členských zemích. Rozhodnutí SD jsou právně závazná a zavazují tak nejen vnitrostátní soudy, které otázky předkládaly.⁴³ Mimo ně zavazují i ostatní národní soudní orgány, které např. rozhodují o opravném prostředku. Nebyly-li by právně závazné, nedocílilo by se uniformního výkladu práva ES ve všech členských zemích ES a toto právo by ztratilo svůj význam.⁴⁴

Je totiž nepřijatelné, aby každý soudní orgán jednotlivých členských států, posuzující při své rozhodovací praxi platnost norem ES a interpretující ustanovení SES, prováděl tyto činnosti bez jakékoli koordinace a kooperace. Právo ES by se neaplikovalo uniformně, což by

³⁸ Velmi dobře je systém podání předběžné otázky vyjádřen ve schématu na str. 119 v: TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2006.

³⁹ Srov. TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 41.

⁴⁰ K výkladu slova „vyvstanout“, které je použito i v samotném čl. 234 SES viz tamtéž. Str. 46.

⁴¹ http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf, (navštíveno 2. 11. 2008)

⁴² Tamtéž.

⁴³ OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 174-175.

⁴⁴ [ABC] *práva Evropských společenství*, páté vydání, druhé české, upravené. Praha: Informační centrum Evropské unie, 2004. Str. 86 – 87.

mělo za následek absolutní rozklad chápání komunitárního práva. To by bylo roztrženo a nejednotně vykládáno.

Záležitostí závaznosti rozsudků SD vůči vnitrostátním soudům a povaze těchto rozhodnutí z pohledu závaznosti (*inter partes, erga omnes*) či účinků (*ex tunc, ex nunc*) se věnuje na základě vynesených rozsudků odborná literatura.⁴⁵

Týč hovoří o principu procesní kooperace, která je vedena v řízeních s evropským prvkem, za účelem kvalitativního rozhodování soudů členských států. Ty se pak nutně musí řídit nejen přímo aplikovatelnými právními regulami ES, ale i vnitrostátním právem. Jedná se tedy o vztah kvalitativní procesní spolupráce v případech, kdy je aplikováno komunitární právo na národní úrovni.⁴⁶

Dauses k tomu uvádí, že je důležité dívat se na čl. 234 ve světle kompromisního řešení, které nazírá na rozdíly mezi právními řádmi jednotlivých členských států a právním řádem ES. Nedošlo tedy k vytvoření jakéhosi revizního a kasačního orgánu, ale soudu, který v řízení o předběžné otázce **institucionalizoval vztahy spolupráce a koordinace**, aniž by přitom zasáhl do hierarchie soudní soustavy členských států. A aniž by hierarchicky vytvářel takové vztahy s těmito soudy sám. Řízení je tedy založeno na autoritě soudce národního soudu a jednotnosti výkladu komunitárního práva SD.⁴⁷

3.2. Několik příkladů rozsudků dle čl. 234 SES a jejich význam

Evropský soudní dvůr ve své dosavadní více jak padesátileté rozhodovací praxi vydal v řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES (ex. 177) již více jak 6000 rozsudků. Analyzováním jeho rozsudků bychom tedy měli dojít k potvrzení či vyvrácení hypotézy o jeho vlivu na komunitární právo. Jelikož je však z výše uvedeného zřejmé, že tato práce nemůže obsáhnout celkový výčet vydaných rozsudků, práce se zaměří jen na ty nejvýznamnější a zároveň v literatuře nejčastěji jmenované rozsudky.⁴⁸ Jelikož se těmito rozsudkům již odborné práce zahraniční i domácí věnovaly ve velké míře, nebudu zacházet

⁴⁵ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo I - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 187-193. OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, str. 174-175.

⁴⁶ Více viz TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 4. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2004. Str. 116. (zkráceno).

⁴⁷ VĚRNÝ, A., DAUSES, M., A., *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998, str. 159.

⁴⁸ Viz příkladný seznam důležitých rozsudků v: OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., a kol. *Praktikum práva Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. Str. 87-89.

zbytečně do hloubky. Uvedu příkladně jen několik rozsudků, na nichž budu demonstrovat význam a vliv SD na komunitární právo.

Na stránkách SD, v odborné literatuře, na internetových portálech ale i jinde, je možné najít informace o nejdůležitějších rozsudcích, které formovaly v minulosti právo ES/EU. Mezi ty nejznámější a zároveň nejdůležitější patří např. rozsudek Van Gen en Loos⁴⁹. V tomto rozhodnutí formuloval SD **zásadu přímého účinku** práva Společenství v členských zemích. Tato zásada umožňuje občanům jednotlivých členských států obrátit se na své vnitrostátní soudy, aby se dovolali práva Společenství.

Zásada přednosti práva Společenství v případě kolize s národním právem byla nalezena v případě Costa⁵⁰. Zde šlo o spor bagatelního charakteru. SD v něm však našel významnou zásadu práva Společenství. Od vydání tohoto rozsudku hovoříme o vlastním právním řádu Společenství a jeho specifičnosti. Zásadu přednosti práva ES však některé soudní orgány jen těžko respektovaly (viz dále).

Dalším významným rozsudkem se stal případ Francovich⁵¹, v němž byla rozvinuta **zásada odpovědnosti členského státu za škodu**, která byla způsobena jednotlivcům a to porušením práva ES/EU státem.

V oblasti volného pohybu zboží byl zásadním rozsudkem tzv. Cassis de Dijon⁵². Jeho význam tkví v tom, že obchodníci mohou dovážet zboží z jakéhokoliv členského státu, aniž by přitom byli vnitrostátními pravidly diskriminováni (**zákaz diskriminace**). Podmínkou však je, že zboží bylo legálně vyrobeno, a v daném státě uvedeno na trh, a jeho dovozu nebrání žádné důvody vycházející z ochrany zdraví, bezpečnosti apod.

Oblast volného pohybu osob byla ovlivněna rozhodnutím v případě Bosman⁵³. Šlo v něm o slučitelnost pravidel fotbalových federací s volným pohybem pracovníků.

V rámci rovného zacházení byl vydán rozsudek Defrenne⁵⁴, ve kterém byl konstatován přímý účinek v článku SES, zajišťující zásadu rovného odměňování žen a mužů za stejnou práci.

⁴⁹ Případ 26/62 NV Algemene Transport-en Expenditie Onderneming van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration [1963] ECR I.

⁵⁰ Případ 6/64 Costa v. E.N.E.L. [1964] ECR 1141.

⁵¹ Spojené věci C-6/90 a C-9/90 Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v. Italian Republic [1991] ECR I-5357.

⁵² Případ 120/78 Rewe-Zentral AG proti Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649.

⁵³ Případ C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association and others v. Bosman and others [1991] ECR I-4921.

Takto bychom mohli pokračovat dále a dále. Výše jmenované rozsudky jsou uvedeny jen jako příklad. Můžeme konstatovat, že SD má na komunitární právo velký vliv a význam. Doplnuje, resp. dotváří svým výkladem komunitární právo tak, aby bylo možné ho aplikovat v celém Společenství.

3.3. Postoj nejvyšších a ústavních soudů

Nejvyšší soudy a soudy ústavní, považující se za vrcholné orgány soudní moci v jednotlivých členských státech měly a u některých soudů pravděpodobně i dále mají s naprostou předností použitelnosti komunitárního práva problémy, a jako soudy nejvyšší úrovně, se také mnohdy SD nechtěly podřídit. Ztratily by tak totiž svou národní suverenitu, resp. rozhodovací autonomii a možnost rozhodovat v důležitých otázkách národního charakteru, např. ústavnosti právních předpisů.

Mnohé soudy se tak například se žádostí o zodpovězení předběžné otázky ještě **nikdy** na SD neobrátily. Jiné soudy využily tuto možnosti až po velmi dlouhé době.⁵⁵ Diskuze o tom, zda má SD zasahovat do národních kompetencí nebo ne a případně jakým způsobem se objevuje s určitou pravidelností už léta.⁵⁶

Jedním z prvních případů, kdy se některé soudy nechovaly zcela uniformně k rozhodnutím SD, byl případ Solange I a Solange II⁵⁷. Tyto případy pojednávaly, mimo jiné, i o základních lidských právech. Německý Spolkový ústavní soud se dostal ke sporu, kde měl určit, zda má právo ES přednost před německým ústavním předpisem. V tomto případě řekl německý soud, že ochrana lidských práv je právem ES nedostatečně upravena a proto, že bude bdít nad jejich dodržováním. Všechny německé soudy, tázající se SD na předběžnou otázku, mohly oslovit ústavní soud, který by jim podal výklad o slučitelnosti rozsudku SD s německou ústavou.

V rozsudku bylo tedy řečeno: *” Jelikož ES nedisponují písemným výčtem základních práv, potvrzeným Evropským parlamentem na úrovni odpovídající německé ústavě, německé soudy*

⁵⁴ Případ 149/77 Gabrielle Defrenne v. Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena. [1978] ECR 1365.

⁵⁵ Srov. statistiku na <http://curia.europa.eu/en/instit/presentationfr/rapport/stat/st03cr.pdf>. (navštíveno 1. 12. 2008)

⁵⁶ Z poslední doby je zajímavý článek a krátká diskuse na http://jinepravo.blogspot.com/2008/09/roman-herzog-bije-na-poplach-zastavte_22.html. (navštíveno 1. 12. 2008)

⁵⁷ Rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu Solange I. [1974] 2 CMLR 540. Rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu Wünsche Handelsgesellschaft (Solange II.) [1987] 3 CMLR 225.

*budou nadále předkládat Spolkovému ústavnímu soudu ke kontrole jakýkoli sekundární právní akt ES poté, co se k ní vyjádří ESD, usoudí-li, že tento evropský právní akt tak, jak je interpretován ESD, odporuje některému základnímu právu garantovanému německou ústavou”.*⁵⁸

Po 12 letech od vydání tohoto rozsudku však ústavní soud obrátil a deklaroval, že ES mají již plnohodnotně zaručenou ochranu lidských práv a svobod a není tedy třeba dále lpět na tom, aby Spolkový ústavní soud vykonával nad těmito právy dozor.⁵⁹

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, některé soudní orgány nejvyšší úrovně dávají najevo, že ústavní právo by mělo zůstat atributem národního práva i přesto, že se samy státy suverénně pustily do integračních snah, které s sebou mnoho přinášejí, ale i odnášejí. Je opět záležitostí času, jak se budou tyto instituce dále vyvíjet.

3.4. Časová náročnost řízení

O časové náročnosti řízení je velmi důležité se zmínit a to především kvůli právní jistotě účastníků sporu. Jak jsem již výše uvedl, vezmeme-li v úvahu, že soud členského státu aplikující komunitární právo, resp. právo Evropské unie, v případě potřeby výkladu osloví v rámci spolupráce SD, pozastaví řízení na národní úrovni a čeká na zodpovězení předběžné otázky. Již v tuto chvíli je tedy zřejmé, že původní spor se významně protahuje. Na otázku o jakou dobu nám opět odpoví statistiky SD, resp. jeho výroční zprávy.⁶⁰

⁵⁸ Srov. a vice KRÁL, J. *Cesta do Evropské unie. Ústavní aspekty evropské integrace*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 1998. Svatek č. 12. Str. 45-47. Dostupné na www.mmr.cz/upload/1090414151eu_cz12.rtf. (navštíveno 1. 12. 2008)

⁵⁹ Srov. POMAHAČ, R., PÍTROVÁ, L.: *Průvodce judikaturou evropského soudního dvora*. 1. díl. Praha: Linde Praha a. s., 2000. Str. 58-59. Srov. také případ C-213/89 The Queen proti Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd. a další [1990] ECR I-2433. Také v: VĚRNÝ, A., DAUSES, M., A., *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. Str. 95-96.

⁶⁰ Zkrácena verze k nahlédnutí na http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf. (navštíveno 2. 12. 2008)

Tabulka č. 2 Ukončené věci – délka trvání řízení (v měsících a desetinách měsíců)⁶¹

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Řízení o předběžné otázce	21,6	22,7	24,1	25,5	23,5	20,4	19,8	19,3
Přímé žaloby	23,9	23,1	24,3	24,7	20,2	21,3	20	18,2
Kasační opravné prostředky	19	16,3	19,1	28,7	21,3	20,9	17,8	17,8

Jestliže tedy řízení o předběžné otázce trvá od 20 do 25 měsíců, tedy okolo dvou let je hypoteticky možné, že celková délka řízení se protáhne klidně i o dvojnásobek doby, kdy žádost o předběžné otázce posuzoval SD. Proto je tento stav z pohledu právní jistoty poměrně problematický, resp. neúnosný.

Neúnosný byl samozřejmě i nápad u SD a proto se ES dohodla na rozšíření soudního systému ES. Vznikl tak tedy SPS a později, kvůli vysokému nápadu a dalšímu rozšiřování EU, i Soud pro veřejnou službu (dále jen SVS). Je diskutabilní, zda je možné z této tabulky objektivně posoudit, povedlo-li se rozšířením soudního systému, zkrátit dobu řízení u SD.

I přesto, že SPS funguje již dvacet let, nepodařilo se výrazně snížit délku řízení. Což je velmi pravděpodobně způsobené i výrazným rozšířením ES/EU (v roce vzniku SPS tvořilo ES dvanáct států). Délka řízení u SD má však klesající tendenci. Záleží však také na četnosti podávání předběžných otázek jednotlivými členskými státy a nově přistoupivšími.⁶² Až budoucnost ukáže, jestli učiněné kroky k odstranění časových bariér byly úspěšné.⁶³

3.5. Přípustnost podání předběžných otázek

Soudní dvůr rozhodující v rámci řízení o předběžné otázce zajišťuje uniformní výklad komunitárního práva ve všech členských zemích. Aby však nebyl SD zavalen předběžnými otázkami ještě více, než v současnosti je, bylo třeba zajistit určitá pravidla, která by svým způsobem omezila počet podávaných předběžných otázek. Jedná se především o procesní náležitosti podání předběžné otázky.

⁶¹ http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf, str. 92. (navštíveno 2. 12. 2008)

⁶² K četnosti podávání předběžných otázek – krátká analýza v: BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 18-20. Srov. také s http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf. (navštíveno 2. 12. 2008)

⁶³ Srov. však BOBEK, M., na <http://jinepravo.blogspot.com/2007/03/nesnesiteln-rychlost-pedbn-otzky.html>. (navštíveno 26. 11. 2008).

SES i SEU o omezení podávání předběžných otázek „mlčí“. SD proto tuto doktrínu vytvořil sám. Do komunitárního práva se tak dostaly instituty přípustnosti a nepřípustnosti předběžných otázek.

Je třeba si však připomenout, že čl. 234 SES upravuje tři základní podmínky, které musí být vždy splněny. Pro podání předběžné otázky je nutné:

- a) aby se týkala výkladu nebo platnosti komunitárního práva ve vnitrostátním řízení,
- b) národní soud považuje tuto otázku a následnou odpověď na ni za nutnou k vydání rozsudku ve vnitrostátním řízení (tedy, bez odpovědi na tuto otázku by národní soud nemohl vnitrostátní rozsudek vydat)
- c) instituce, která vydání předběžné otázky požaduje, musí být orgánem soudním.⁶⁴

Stehlík k tématu soudního orgánu, jako vnitrostátní instituce podávající předběžnou otázku SD uvádí, že: „*Soudní dvůr se...rozhodl vytvořit komunitární koncept soudu pro účely čl. 234 SES. Neposkytl však ucelenou definici, nýbrž ve svých judikátech vytvořil soubor kritérií, jež aplikuje v konkrétních případech...*“⁶⁵

Tato kritéria jsou především obsahem rozsudku, který byl vydán nedlouho po předložení první předběžné otázky (rozsudek ve věci 13/61 De Geus en Uidenbogerd v. Robert Bosch GmbH [1962] ECR 45)⁶⁶. Jedná se o rozsudek **Vassen-Göbbles**, z roku 1965.⁶⁷

V tomto rozsudku se SD rozhodl analyzovat, zda soud, který mu předkládá předběžnou otázku, je vůbec soudem podle čl. 234 SES. Jednalo se totiž o stálý rozhodčí orgán mající pravomoc v oblasti sporů sociálního pojištění.

V této analýze vymezil SD základní kritéria, která musí podle toho článku soud splňovat:

- 1) soudní orgán musí být založen na právních základech,
- 2) soudní orgán musí vykazovat trvalost (nikoli tedy přechodné orgány),
- 3) pravomoc soudního orgánu nesmí být fakultativní,
- 4) soudní orgán musí rozhodovat spor (tedy nikoli nesporná řízení),

⁶⁴ Srov. BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 98-99.

⁶⁵ STEHLÍK, V., *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Str. 22.

⁶⁶ Rozsudek je na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61961J0013:DE:HTML>. (navštíveno 12. 12. 2008) Srov. také BOBEK, M., *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. Praha: C. H. Beck, 2004. Str. 8, text poznámky pod čarou č. 12.

⁶⁷ Rozsudek 61/65 Vassen-Göbbles v. Management of the Beambtenfonds voor het Mijbedrijf [1966] ECR 377. Srov. také http://www.europeum.org/doc/arch_eur/ISlosarcik_team_europe.pdf. (navštíveno 12. 12. 2008)

5) soudní orgán při rozhodování musí používat zákonné předpisy.

Je třeba dodat, že všechna tato kritéria musí být samozřejmě použita **kumulativně**, jinak by se nejednalo o soud dle čl. 234 SES.⁶⁸ K těmto pěti základním kritériím SD ještě později připojil kritérium šesté a to požadavek nezávislosti národního soudního orgánu. Všechna kritéria pak SD shrnul např. v rozsudku Dorsch Consult.⁶⁹

Odmítnutí předběžné otázky využívá SD jen v určitém procentu případů (5-10 procent)⁷⁰. Jedná se o institut zcela výjimečný. Výjimečný v tom ohledu, že primární právo pro něj nestanovilo přímo právní základ a je tedy vyvozován „pouze“ z rozsudků SD. V nich však SD často čl. 234 SES vykládá. Výjimečný je však i proto, že odjímá možnost vnitrostátního soudu dostat odpovědi na položenou předběžnou otázku.

Zahájení řízení o předběžné otázce je výlučnou pravomocí národního soudce. Soudní dvůr **nikdy nemůže zahájit řízení ex officio**. To má však také někdy za následek, že Soudní dvůr vytváří různé doktríny na případech, které se po nich přímo nedotazují a otázky svým způsobem formuluje tak, jak sám považuje za vhodné.⁷¹

Soudní dvůr určil svou pravomoc k nepřipustnosti předběžných otázek, resp. k jejich odmítnutí ve svém rozsudku a odůvodnil ji tím, že on sám: „...je v nejlepší pozici rozhodnout otázky a posoudit zahájení řízení o předběžné otázce“⁷² (viz níže).

V různých obdobích se také SD choval různými způsoby. Zpočátku, jak některá odborná literatura praví, odpovídal na všechny otázky, které byly položeny. Později přikročil však k určitému omezení a neodpovídal již na všechny otázky. Začal otázky selektovat.⁷³

Prvním klíčovým rozhodnutím SD o nepřipustnosti předběžných otázek se stal případ Foglia,⁷⁴ který se týkal obchodu s vínem a placení smluvně upravených daní. Italský soud se

⁶⁸ Srov. KARZEL, D. *Evropský soudní dvůr*. Praktický průvodce. Praha: ASPI, a. s., 2006. Str. 234-236. K jednotlivým kritériím srov. STEHLÍK, V., *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Str. 22-45.

⁶⁹ Tamtéž, str. 22. Srov. také s C-54/96 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH [1997] ECR I-4961.

⁷⁰ BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 101. Srov. také OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 167.

⁷¹ Např. v často zmiňovaném rozsudku 26/62 Van Gend en Loos nebo v rozsudku 6/64 Costa v ENEL (viz výše)

⁷² BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 99-100.

⁷³ Tamtéž, str. 103-104.

⁷⁴ Rozsudek 104/79 Pascale Foglia v. Mariella Novello, [1980] ECR, 745.

obrátil v průběhu vnitrostátního řízení na SD s otázkou, není-li daň na dovoz vína proti ustanovení komunitárního práva. SD však označil tuto otázku za zbytečnou, resp. za zneužití řízení o předběžné otázce předkládajícím soudcem, jelikož se domníval, že odpověď na tuto otázku již poskytl ve svých předešlých rozhodnutích. Proto byla otázka položena zbytečně.

Italský soudce se však obrátil na SD, případ označovaný jako Foglia II⁷⁵, znovu a žádal zodpovězení další předběžné otázky. Ta byla položena v duchu otázky první, tedy: „...*jak je právní názor Soudního dvora v případě Foglia I slučitelný s jeho předchozí judikaturou, která přiznává volnou úvahu v otázce, zda je předložení předběžné otázky nutné či nikoliv, výlučně národními soudci.*“⁷⁶

Soudní dvůr v tomto případě zopakoval intence pravomocí vnitrostátního soudu a SD samotného a i přesto judikoval, že sám SD je konečným tvůrcem rozhodnutí. To odůvodnil především tím, že stejně jako vnitrostátní soudy, tak i SD má pravomoc **kontrolovat svou příslušnost** v daném případě.

Soudní dvůr tak judikoval, že on sám a jediný je oprávněn k tomu, aby si vybíral, které předběžné otázky zodpoví a které ne. Je velmi možné, že takto učinil kvůli stále se zvyšujícímu nápadu u SD.⁷⁷

Stanovit přesné limity nepřijatelnosti předběžných otázek však není zcela snadné. Je tomu tak proto, že všechny limity judikoval SD a některé jeho rozsudky nejsou zcela konzistentní.

Nicméně se dovozuje, že SD považuje za nepřijatelné níže uvedené předběžné otázky⁷⁸:

- jejichž základem je nereálný spor
- nedotýkají se komunitárního práva
- otázka komunitárního práva je pro spor irelevantní
- hypotetická nebo generální otázka
- neobjasnění skutkového a právního základu
- politické otázky
- jiné procesní důvody (soud není soudem ve smyslu komunitárního práva, důvod odpadl, nebo nevznikl, stažení žádosti, kolize jednotlivých řízení)⁷⁹

⁷⁵ Rozsudek 244/80 Pasquale Foglia v. Mariella Novello, [1981] ECR 3045.

⁷⁶ BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 105.

⁷⁷ Text rozsudku Foglia je k nahlédnutí na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61980J0244:DE:HTML#DI>. (navštíveno 12. 12. 2008)

⁷⁸ Viz také ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. Str. 179.

3.6. Výjimky z povinnosti položit předběžnou otázku

Povinnost předložit SD předběžnou otázku je zakotvena v odst. 3, čl. 234 SES, kde je uvedeno, že tak musí učinit soudy, jejichž rozhodnutí již nelze více napadnout opravným prostředkem podle pravidel národního práva toho kterého členského státu.

V odborné literatuře je však i v tomto spatřován problém, jelikož tento odstavec přesně nedefinuje, o které soudy se jedná. Jisté je, že se jedná o **soudy poslední instance**, avšak soudem poslední instance může být v určitém případě i soudů více. Jde o to, zda mají být soudy poslední instance chápány spíše funkčně nebo spíše institucionálně. Podle institucionálního principu by tak musely podávat předběžné otázky především soudy nejvyšší, podle funkčního, by to pak mohly být i soudy „nižší“ v rámci institucionalizovaného hierarchického uspořádání soudní soustavy daného členského státu.

Pro oba principy existují samozřejmě pro i proti.⁸⁰ Soudní dvůr se prozatím vyslovil pro možnost funkčního principu a to v rozsudku Costa, kde kvůli výši částky rozhodoval italský soud, hierarchicky na nižší úrovni, avšak v posledním stupni, proti kterému nebylo možné podat opravný prostředek.⁸¹

Co však jisté a téměř nezpochybnitelné je, že takto budou muset učinit, resp. podat předběžnou otázku, právě všechny nejvyšší soudy členských států. Přičemž v některých členských státech může být těchto nejvyšších instancí, proti kterým není možné podat odvolání dle regulí vnitrostátních pravidel i více.⁸²

Již z výše uvedeného tedy víme, že podle čl. 234 SES, se národní soudy v případě potřeby mohou a v některých případech i musí obrátit na SD s žádostí o zodpovězení předběžné otázky. I v tomto případě však SD připustil výjimky, které samozřejmě primární právo neobsahuje a SD je dovodil dle svých interpretačních pravidel. Jedná se o výjimky *acte clair* a *acte éclairé*.⁸³

⁷⁹ HUMMER, W., SIMMA B., VEDDER, CH., EMMERT, F. *Europarecht in Fällen*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1991. Str. 225. Srov. také STEHLÍK, V., *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Str. 22-45. Nebo BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 122-124.

⁸⁰ VĚRNÝ, A., DAUSES, M., A., *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. Str. 165-168.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž, str. 166. Viz text poznámky pod čarou č. 127.

⁸³ Nejen k původu doktrín srov. http://www.europeum.org/doc/arch_eur/ISlosarcik_team_europe.pdf, str. 8. (navštíveno 12. 12. 2008)

K vytvoření této doktríny došlo v případě rozsudku C. I. L. F. I. T.,⁸⁴ kdy SD obdržel hned několik otázek, které byly zaměřeny na povinnost podat předběžnou otázku v případě, že tato otázka, resp. odpověď na ní, je natolik zřejmá, že je zbytečné, aby byla podávána.⁸⁵

Soudní dvůr v tomto případě vyvinul tedy doktrínu *acte éclairé* a *acte clair*, která znamená, že k SD nemusí, i přesto, že k tomu jsou primárním právem některé členské národní soudy povinny, tyto soudy podávat žádosti o předběžné otázce a to v těchto případech:

- otázka je identická s již zodpovězenou otázkou (*acte éclairé*)
- odpověď lze jednoznačně vyvodit z judikatury SD
- odpověď nepřipouští pochybnosti, jak otázku vyřešit (*acte clair*)⁸⁶

Touto doktrínou se podařilo SD dokázat nejspíše snížení zbytečně předkládaných předběžných otázek a snížit tak nápad u SD. Otázkou však zůstává, o kolik řízení se tak povedlo tento nápad snížit. Čeho však SD určitě dosáhl, bylo zkrácení řízení v případech, které byly zřejmé a SD by jen zbytečně zdržovaly.

Judikatura tedy nastartovala proces, který vedl k snižování počtu předkládaných otázek. Tento proces byl nakonec ukončen tím, že byl zaveden do primárního práva. Dostal se totiž částečně do Jednacího řádu SD, kde je uvedeno v čl. 104, odst. 3, že SD může v řízení o předběžné otázce rozhodnout pouze odůvodněným odkazem na výše uvedené výjimky. Po vyslechnutí generálního advokáta pak SD vydá usnesení s odkazem na identickou, obdobnou nebo jinak příbuznou judikaturu.⁸⁷

⁸⁴ Rozsudek 283/81 Srl C. I. L. F. I. T. a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanità [1982] ECR 3415.

⁸⁵ Souhrn otázek je velmi dobře patrný v: HUMMER, W., SIMMA B., VEDDER, CH., EMMERT, F. *Europarecht in Fällen*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1991. Str. 219-220. Srov. také TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 48.

⁸⁶ HUMMER, W., SIMMA B., VEDDER, CH., EMMERT, F. *Europarecht in Fällen*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1991, str. 219-223. Srov. také OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 170-172; nebo OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BABMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Str. 111-112.

⁸⁷ Celý čl. 104, odst. 3 Jednacího řádu SD zní: „Pokud se předběžná otázka shoduje s otázkou, o níž již Soudní dvůr rozhodl, nebo pokud lze odpověď na tuto otázku jasně vyvodit z dosavadní judikatury, může Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta kdykoli rozhodnout usnesením s odůvodněním, které obsahuje odkaz na předchozí rozsudek nebo na příslušnou judikaturu. Soudní dvůr může rovněž rozhodnout usnesením s odůvodněním, po vyznění předkládajícího soudu, po vyslechnutí případných vyjádření předložených zúčastněnými, uvedenými v článku 23 statutu, a po vyslechnutí generálního advokáta, pokud o odpovědi na tuto

4. Zvláštní typy řízení o předběžné otázce

Řízení o předběžné otázce není institutem zcela novým, vytvořeným právě a jenom pro potřeby výkladu práva ES. Obvykle jsou určité právní instituty převzaty z jiných právních řádů, upraveny či ponechány v původní formě, a inkorporovány do právního řádu ES. Je tomu tak např. u generálních advokátů působících u SD nebo právě v případě řízení o předběžných otázkách. Institut generálních advokátů byl převzat do právních předpisů Společenství z francouzského práva a předlohou pro řízení o předběžné otázce se stalo právo německé, italské či španělské.⁸⁸

České právo zná také institut prejudiciálního řízení, kdy tato otázka je povolána pro případ kontroly ústavnosti. Domnívá-li se tedy český soud aplikující český národní předpis, resp. zákon, že tento je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží otázku Ústavnímu soudu ČR, který ji zodpoví.⁸⁹

V případě použití řízení o předběžné otázce národním soudcem na poli komunitárního práva, je však nutno se od vnitrostátních ustanovení prejudiciálních řízení odchýlit, jelikož zřizovací smlouvy ES samy stanovily vlastní (*sui generis*) řízení o předběžné otázce (čl. 234 SES). Z pohledu vnitrostátního soudce je tedy nutné brát v úvahu, že: „...*přílišné lpění na vnitrostátních paralelách může vývoj komunitárního práva spíše zbrzdit než uspíšit.*“⁹⁰

Mimo speciálních ustanovení, týkajících se oblasti vízové, přistěhovalecké a azylové politiky, se řízení o předběžné otázce dle čl. 234 SES dotýká převážné většiny ustanovení. Je třeba si však uvědomit, že charakter EU je prozatím položen na **pilířové struktuře** a ES jsou jen jedním z těchto pilířů. Řízení o předběžné otázce v rámci ES, tedy prvního pilíře EU⁹¹, jsou však nejčastější.

otázku nelze rozumně pochybovat.“ Srov. s OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 170-171.

⁸⁸ Viz BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 10-11.

⁸⁹ Srov. čl. 87, odst. 1, písm. a) a čl. 95, odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁰ BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 10-11.

⁹¹ Před sloučením všech tří Společenství v Evropská společenství se jednalo o Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO - konec platnosti 2002), Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro

4.1. Vízová, přistěhovalecká a azylová politika

Oblast této politiky byla původně mimo rámec prvního, tedy komunitárního pilíře. Naopak byla součástí práva unijního, resp. třetího pilíře (Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních). Při tvorbě Amsterdamské smlouvy do něj byla však zařazena, byť s určitými specifiky. Byla tedy komunitarizována avšak ne v plné podobě. Nachází se v hlavě IV. SES a celým názvem zní takto: „*Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob.*“⁹²

Velmi se dotýká prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ochrany vnějších hranic a s tím spojeného zabraňování v rozvíjení trestné činnosti a schengenského *acquis*.⁹³

ES si také na základě výše uvedeného rozhodla stanovit a plnit společné úkoly spočívající v oblasti vízové politiky. Jde především o jednotný vnitřní i vnější postup v případě překračování hranic či žádostí o vízum. Byly vytvořeny schengenské *acquis*, resp. **Schengenský prostor**, zaručující volný pohyb osob v rámci unie. Byl zaveden společný jednotný vzor víz a sjednány jednotné podmínky a postupy pro jejich udělování. Analogicky byly stanoveny úkoly v oblasti azylové politiky a politiky přistěhovalectví.⁹⁴

Ač je tedy tato oblast upravena v prvním pilíři, tedy komunitárním právem, mají tyto politiky určitá specifika. V SES byl stanoven **zvláštní postup v případě podávání předběžných otázek**. V tomto případě se řízení řídí čl. 68 SES⁹⁵ a to tedy i přesto, že jsou tyto politiky zařazeny taktéž do prvního pilíře EU. Hlavní rozdíl tkví v tom, že položení předběžné otázky je omezeno na soudy, které rozhodují v daném případě v posledním stupni a u některých aktů je dokonce pravomoc SD zcela vyloučena.⁹⁶

atomovou energii (Euratom). Srov.: SCHWEITZER, M., HUMMER, W. *Europarecht. Das Recht der Europäischen Gemeinschaften (EGKS, EWG, EAG)-mit Schwerpunkt EWG*. 3., erw. Aufl. Frankfurt am Main: Metzner Verlag, 1990. Str. 93. K platnosti ESUO viz: BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 12-16.

⁹²Viz http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EN.pdf. (navštíveno 20. 2. 2009) Nebo také http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf. (navštíveno 10. 1. 2009) Srov. také: SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 741.

⁹³ FIALA, P., PITROVÁ M., *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. Str. 599-607.

⁹⁴ Srov. a více v čl. 61-67 SES, ve znění Niceské smlouvy.

⁹⁵ Viz http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf. (navštíveno 10. 1. 2009)

⁹⁶ Srov. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. Str. 389.

Z čl. 68 SES, upravujícího tuto problematiku tedy vyplývá, že v této hlavě se použije souběžně řízení podle čl. 234 a to v případě, že vyvstane otázka výkladu této hlavy nebo platnosti aktů, které vydávají orgány Společenství. Musí se jednat o řízení, které bylo zahájeno u soudu některého členského státu a proti vydanému rozhodnutí není možné podat opravný prostředek podle vnitrostátního práva. Jsou-li tedy naplněny tyto podmínky, podá vnitrostátní soud, považuje-li rozhodnutí SD za nutné, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Z druhého odstavce čl. 68 SES vyplývá, že SD nemá však pravomoc rozhodovat o opatřeních a rozhodnutích, která se týkají veřejného pořádku a ochrany vnitřní bezpečnosti členského státu.

Důležité je i to, že Rada, Komise nebo kterýkoliv členský stát může požádat SD, aby rozhodl ve věci výkladu této hlavy a aktů, které v rámci této hlavy orgány ES vydaly. Zároveň se však rozhodnutí, která v těchto případech SD vydá, nevztahují na již vydané pravomocné rozsudky soudů členských států.⁹⁷

Zjednodušeně řečeno je tedy článek 68 SES oproti článku 234 SES omezen:

- poslední soudní instancí (tedy není pro ni možné odvolání dle vnitrostátních pravidel)
- možností položení otázky
- nemožností SD rozhodovat ve věcech veřejného pořádku a ochrany vnitřní bezpečnosti.⁹⁸

Jak tedy z výše uvedeného vyplývá, smysl těchto omezení je nastaven takovým způsobem, aby odradil soudy členských států od zasílání žádostí, týkající se této problematiky. Aby však zůstal zachován princip jistoty, umožňuje SES tuto činnost posledním soudním instancím, tedy především nejvyšším a ústavním soudům.⁹⁹

Bobek považuje výstupem tohoto řízení především závaznost interpretace právních ustanovení. Hlavním obsahem tohoto řízení pak dle něj není výsledek konkrétního sporu, ale fakt, že tento povede k jednotnému konstantnímu záměru a to k sjednocení judikatury. Účelem je tedy jednotný výklad a platnost aktů ES ve všech členských státech, který bude provádět kontinuálním způsobem Soudní dvůr.

⁹⁷ Srov. http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf (navštíveno 10. 1. 2009)

⁹⁸ Srov. SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 742. Nebo také v OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 168.

⁹⁹ Srov. TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 45.

Velmi zajímavý je odst. třetí čl. 68 SES, který upravuje absolutní a abstraktní formu předběžné otázky, kterou je oprávněná disponovat Komise ES, Rada nebo členský stát jako privilegovaní navrhovatelé, aniž by museli prokazovat právní zájem. Tato jejich možnost je alespoň částečně ohraničena tím, že se nesmí vztahovat na již pravomocné rozsudky.¹⁰⁰

O třetím odstavci čl. 68 SES se Simon vyjadřuje v tom smyslu, že tento nese znaky posudkového řízení společně se znaky řízení o obnově nebo řízení o stížnosti v zájmu právního předpisu. I přes tyto znaky však tato žaloba nemůže být omezena pouze na žádost o posudek, jelikož SD je povinen vydat v rámci řízení rozsudek o výkladu, „*který má autoritu věci vyložené, která se běžně pojí s rozsudky o předběžné otázce.*“¹⁰¹

V navrhovaném znění Lisabonské smlouvy se k Prostoru svobody, bezpečnosti a práva váže čl. 276, který stanoví, že: „*Při výkonu svých pravomocí týkajících se ustanovení části třetí hlavy V kapitol 4 a 5 o prostoru svobody, bezpečnosti a práva nemá Soudní dvůr Evropské unie pravomoc přezkoumávat platnost nebo přiměřenost operací prováděných policií nebo jinými donucovacími orgány členského státu, ani rozhodovat o výkonu odpovědnosti členských států za udržování veřejného pořádku a ochranu vnitřní bezpečnosti.*“¹⁰²

4.1.1 Naléhavá předběžná otázka

Institut naléhavé předběžné otázky vstoupil do práva ES relativně nedávno a to především proto, aby působil v případě rozporů při výkladu nebo aplikaci komunitárního práva v oblasti tzv. Prostoru svobody, bezpečnosti a práva¹⁰³. Toto řízení je upraveno Protokolem o statutu Soudního dvora¹⁰⁴ a Jednácím řádem SD¹⁰⁵.

¹⁰⁰ BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 14.

¹⁰¹ Srov. SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 742-743.

¹⁰² Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>. (navštíveno 10. 2. 2009)

¹⁰³ K prostoru svobody, bezpečnosti a práva: PIKNA, B., *EU jako prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Dostupné na <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=371> (navštíveno 2. 11. 2008)

¹⁰⁴ Statut Soudního dvora je dostupný na: <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsenvironment/statur.pdf>. (navštíveno 2. 12. 2008).

¹⁰⁵ Změna Jednacího řádu dostupná na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:024:0039:0041:CS:PDF>. (navštíveno 2. 12. 2008)

O tom, že je toto řízení v právu ES absolutní novinkou, svědčí především datum přijetí tohoto institutu. Stalo se tak z rozhodnutí Rady, kterým se změnil Protokol o statutu SD a již zmiňovaný Jednací řád SD, ze dne 20. 12. 2007. Pro soudy členských států se stal tento institut použitelný od 1. března 2008.

Za vznikem naléhavé předběžné otázky stojí především Soudní dvůr. Ten totiž konstatoval, že v rámci Prostoru svobody, bezpečnosti a práva, nemůže pomocí dosavadních institutů dosáhnout rozumného vyřízení takovýchto záležitostí a navrhl tedy toto speciální řízení, aniž by tím však utrpěla ostatní projednávaná řízení.¹⁰⁶

Tento zcela nový institut se vztahuje pouze na některá ustanovení SEU a SES. Jedná se o ustanovení, dotýkající se politiky volného pohybu osob (SES), policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních (SEU) a vízové, azylové a přistěhovalecké politiky (SES). V návrhu Lisabonské smlouvy se nachází v hlavě čtvrté, právě pod názvem této kapitoly, tedy v rámci Prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Naléhavá předběžná otázka je zavedena především z důvodu dlouhého trvání řízení o „běžné“ předběžné otázce. Předpokládá se tedy, že taková naléhavá předběžná otázka bude mít **přednost před ostatními předběžnými otázkami** z důvodu nutnosti rychlého rozhodnutí této otázky. Důležitost rychlého rozhodnutí v této souvislosti je ovlivněna předmětem, na který se naléhavá předběžná otázka vztahuje.

Je možné ji použít: *„v případě osoby, která byla zadržena nebo zbavena svobody, pokud je odpověď na předloženou předběžnou otázku rozhodující pro posouzení právní situace uvedené osoby, nebo v případě sporu o rodičovskou zodpovědnost nebo o svěřeni dítěte do výchovy, pokud příslušnost soudu, který věc projednává na základě práva Společenství, závisí na odpovědi na předběžnou otázku.“*¹⁰⁷

Z výše uvedeného vyplývá tedy, že naléhavá předběžná otázka je povolána pouze na naprosto nezbytné záležitosti, kterou nesnesou odkladu. Proto je třeba s tímto institutem šetřit a skutečně jej používat pouze bude-li to skutečně nezbytně nutné. Jinak by se docílilo nulového efektu nově vzniklé naléhavé předběžné otázky.

Aby soudní orgány docílily kýženého efektu, je třeba splnit několikero procesních podmínek, vedoucích k rychlému rozhodnutí. Jedná se především o popsání skutkových i právních okolností, svědčících o nutnosti rychlého rozhodnutí, dále pak o vyjádření

¹⁰⁶ Srov. s *Nové řízení v oblasti svobody, bezpečnosti a práva – naléhavé řízení o předběžné otázce v: Právní zpravodaj*, č. 4/2008. Praha: C. H. BECK, 2008. Str. 2.

¹⁰⁷ <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsensvigueur/notepu.pdf>. (citováno 2. 12. 2008)

předkládajícího soudu, jak by měla být otázka zodpovězena či formu odeslání a komunikace mezi členskými soudy a SD.¹⁰⁸

Lépe řečeno, od „běžné“ předběžné otázky se naléhavá otázka liší hned v několika základních předpokladech. Tak především se rozlišuje, kdo se může účastnit písemného řízení a kdo se může zúčastnit ústního jednání. V tomto případě tedy mohou předkládat písemná vyjádření pouze účastníci původního řízení a to jsou: členský stát (na jehož území se dotazující soud nachází; nikoli tedy ostatní členské státy), Komise ES, a Rada s Evropským parlamentem. Ty však pouze v případě dotčení vlastních aktů. Ostatní členské státy jsou vyzvány až k ústní části řízení, kde mohou podat své vyjádření.

Požadovaná rychlost vynesení rozhodnutí v tomto případě je zabezpečena zrychleným interním jednáním soudu, kdy věc je hned předložena speciálnímu soudnímu senátu, vytvořenému z pěti soudců, kteří rozhodnou buď o vyhovění či odmítnutí žádosti. Jedná se fakticky o určitý **system filtrace**. V případě, že žádost vyhovuje, rozhodne senát v krátké lhůtě o této otázce.

K zajištění urychlení pak jistě svědčí i způsob komunikace mezi národními soudy a SD, který by měl být veden především elektronickou formou. Takto by měla probíhat komunikace i mezi SD a výše uvedenými orgány, které mohou podávat své připomínky, jsou-li dotčeny jejich akty.¹⁰⁹

První případem, který se řešil v rámci tohoto zrychleného režimu předběžné otázky, se stal C-195/08 PPU (právě označení PPU značí, že se jedná o naléhavé řízení o předběžné otázce), případ *Rinau*¹¹⁰. Otázku položil nejvyšší soud z Litvy a týkala se výkladu nařízení, upravujícího pravidla soudní příslušnosti a uznávání rozhodnutí v rodinném právu. O několik dní později požádal tento soud SD, aby vyřešil otázku v naléhavém řízení, čemuž SD vyhověl. Od podání SD uběhl přesně měsíc, kdy SD vynesl v tomto případě rozsudek. Je tedy zcela

¹⁰⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:064:0001:0002:CS:PDF>. (navštíveno 2. 12. 2008) Srov. také předběžnou verzi na <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/documents/rp.pdf> (navštíveno 2. 12. 2008.)

¹⁰⁹ Srov. *Nové řízení v oblasti svobody, bezpečnosti a práva – naléhavé řízení o předběžné otázce* v: Právní zpravodaj, č. 4/2008. Praha: C. H. BECK, 2008. Str. 2.

¹¹⁰ Rozsudek není zatím uveden v Úředním věstníku, viz však: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0195:CS:HTML>. (navštíveno 9. 2. 2009)

evidentní, že oproti běžné předběžné otázce, se podařilo splnit účel tohoto řízení, tedy urychleně odpovědět na vyvstalou otázku. Co se tedy první takové otázky týče.¹¹¹

4.2. Druhý pilíř EU

Tento pilíř je oproti třetímu pilíři mnohem specifičtější. Jak již bylo výše uvedeno, jedná se o pilíř, který je založen na mezivládní spolupráci, a proto ho neupravuje také komunitární právo, ale právo EU, resp. unijní právo. Tato oblast zahrnuje především Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a v jejím rámci je možné rozlišit několik aktů, které ji ovlivňují. Jedná se především o společné strategie, společné postoje, společné akce a především zásady a společné směry.¹¹² V komunitárním právu se jedná především o nařízení, směrnice, doporučení, stanoviska a rozhodnutí.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika, byla z možnosti zahájení řízení o předběžné otázce zcela vyloučena. Členské státy zde nepochybně nechtěly přenést svou suverenitu na evropský soudní systém z důvodu zachování si jisté vlastní rozhodovací pravomoci a kontroly, v tak důležitých strategických otázkách, jako zahraniční a bezpečnostní politika bezesporu je. Raději v tomto případě spolupracují pouze na bázi mezivládního rozhodování.

¹¹³

Tento přístup nemění ani Lisabonská smlouva, která ve svém čl. 275 stanoví, že: „*Soudní dvůr Evropské unie nemá pravomoc ve vztahu k ustanovením o společné zahraniční a bezpečnostní politice ani k aktům přijatým na jejich základě.*“¹¹⁴

4.3. Třetí pilíř EU

Článek 34 SEU upravuje oblast řazenou do třetího pilíře EU.¹¹⁵ Oproti druhému pilíři ovlivňují tuto oblast jiné akty, než se kterými jsme se seznámili výše. A to i přesto, že i tento pilíř patří k mezivládní spolupráci a je vystaven na unijním právu. Přesto a možná i proto, aby

¹¹¹Srov. s ŠLOSÁRČIK, I., *Reforma soudního systému EU podle Lisabonské smlouvy... a bez ní*. EMP Jurisprudence č. 6/2008. Praha: ASPI a. s., 2008. Str. 21-22.

¹¹² Srov. a více v ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo I - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 99.

¹¹³ STEHLÍK, V., *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. Str. 12.

¹¹⁴Srov. však celý článek 275, viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>. (navštíveno 10. 2. 2009)

¹¹⁵ Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních.

se od druhého pilíře odlišil, patří mezi nejdůležitější akty tyto: společné postoje, rámcová rozhodnutí, rozhodnutí, úmluvy a opatření.

Je snad již z povahy věci zřejmé, že tato oblast byla do primárního práva zakotvena až se samotným vznikem EU, tedy Maastrichtskou smlouvou, která založila Evropskou unii jako takovou. Původně nepodléhal tento pilíř soudní kontrole. Avšak SD dovedl, že v rámci určení právního základu aktů má pravomoc rozhodnout, zda přijatý akt spadá to prvního komunitárního pilíře, kde má své specifické pevné rozhodovací pravomoci, nebo do pilíře třetího. Až amsterodamská smlouva zavedla prvopočátek jurisdikce SD v této oblasti.¹¹⁶

V oblasti třetího pilíře EU je omezení jurisdikce SD analogické k vízové, přistěhovalecké a azylové politice. Oproti druhému pilíři zde tedy existuje možnost podat předběžnou otázku. Je důležité si však uvědomit, že třetí pilíř je také pilířem unijním, tedy pilířem, který je založen taktéž na zásadě mezivládní spolupráce a neupravuje ho již SES, nýbrž Smlouva o Evropské unii (dále jen SEU). Řízení o předběžné otázce je upraveno v čl. 35 SEU a jeho předmětem jsou otázky výkladu a platnosti tzv. rámcových rozhodnutí, rozhodnutí, výkladu úmluv a platnosti a výkladu opatření k jejich provedení.¹¹⁷

Smlouva o Evropské unii tedy vytyčila podmínky, kdy a za jakých podmínek má SD pravomoc vykládat, resp. rozhodovat předběžné otázky dotýkající se rámcových rozhodnutí, výkladu úmluv a opatření k provedení úmluv.

Smlouva o Evropské unii stanoví dobrovolnou **možnost jednotlivým státům tuto pravomoc SD udělit v rámci prohlášení** (při podpisu amsterodamské smlouvy nebo později) a také v jaké míře hodlá toto učinit. Přičemž SEU předvídá dva způsoby (čl. 35 SEU, odst. 3) a to možnost, kdy se uplatní částečné prohlášení (písm. a), kdy stát bude uplatňovat jurisdikci SD jen v případě podání předběžných otázek soudy, proti nimž není možno podat dle vnitrostátních pravidel opravný prostředek; nebo úplné prohlášení (písm. b), kdy se mohou SD dotazovat v rámci této problematiky všechny soudy soudní soustavy jednotlivých členských států.¹¹⁸

¹¹⁶ Srov. SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 743-744.

¹¹⁷ http://www.euroskop.cz/gallery/2/759-smlouva_o_eu_amsterdam.pdf. (navštíveno 12. 1. 2009)

¹¹⁸ Srov. BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 340.

I bez učinění prohlášení mohou však členské státy SD předkládat v těchto řízeních svá stanoviska a písemné připomínky.¹¹⁹ Z pravomoci SD je pak vyloučeno přezkoumávat platnost či přiměřenost opatření policie a jiných represivních orgánů jednotlivých států, výkon odpovědnosti členských států za udržování práva a zajišťování vnitřní bezpečnosti.¹²⁰ Tato formulace tedy ukazuje na snahu členských států zachovat si výlučnou jurisdikci národních soudů v těchto případech. I přes všechny návrhy, které měly toto v případě niceské smlouvy pozměnit, neuskutečnilo se tak.¹²¹

Diference vyplývající z toho, že se jedná o třetí pilíř EU, je zde nasnadě. V první řadě je zde třeba uvést, že čl. 35 SEU oproti čl. 234 SES nestanoví povinnost obrátit se s předběžnou otázkou na SD, což je odůvodněno tím, že členské státy musí nejprve prohlásit jurisdikci ESD v daných intencích za závaznou, resp. členské státy prohlásí, že přijímají jurisdikci SD. Takto učinili téměř všechny členské státy. Jediné Španělsko omezilo své prohlášení na to, že postupovat předběžné otázky dle čl. 35. SEU, resp. v rámci třetího pilíře, mohou pouze soudy, které rozhodují v posledním stupni. Ostatní státy nechaly většinou tuto pravomoc všem národním soudům.¹²² V České republice má toto prohlášení **nejširší možný rozměr**.¹²³

V závislosti na různých formách přijetí obligatorní jurisdikce SD členskými státy, je tento institut tedy ve svém výsledku velmi variabilní, „...což jej značně vzdaluje od filozofie obecného řízení o předběžné otázce.“¹²⁴ Blahož k tomu uvádí, že: *"občané EU tak utrpí širokou variaci soudní ochrany v závislosti na tom, na území jakého členského státu se právě jejich spor odehrává."*¹²⁵

Česká republika přijala pravomoc SD v souladu s úpravou čl. 35 odst. 2 a odst. 3 písm. b) SES, což znamená, že jedná-li se o otázku výkladu platnosti nebo aktu uvedeného v čl. 35

¹¹⁹ Srov. TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. Str. 390-391.

¹²⁰ Srov. a více na http://www.euroskop.cz/gallery/2/759-smlouva_o_eu_amsterdam.pdf. (navštíveno 12. 1. 2009)

¹²¹ SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 745.

¹²² BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 15. Text poznámky pod čarou č. 50.

¹²³ Srov. <http://ftp.aspi.cz/aspi/eu/43.doc>. (navštíveno 12. 1. 2009)

¹²⁴ SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 744.

¹²⁵ BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 341.

SEU mohou, resp. jsou povinny, všechny soudní orgány (nejen tedy ty, proti nimž není opravného prostředku) při podávání předběžné otázky SD, v této problematice ji podat.

Česká republika si také v tomto aktu upravila výhradu, že si sama do vlastního právního řádu může výše uvedené stanovit.¹²⁶ Toto se již stalo pravdou a tak se v ČR bude užívat čl. 35 SEU naprosto stejným způsobem jako se již používá čl. 234 SES, s tím rozdílem, že formálně se pro třetí pilíř použije čl. 35 SEU za současného spolupůsobení čl. 234 SES. Na právním základě čl. 234 SES nelze podávat předběžné otázky SD v rámci třetího pilíře. Fakticky půjde však o totéž, jen právní základ bude jiný.

Mechanismem možnosti přijetí obligatorní jurisdikce SD v jeho různých formách se tak do komunitárního práva dostal podobný postup, který je znám u Mezinárodního soudního dvora.¹²⁷

Je tedy patrné, že v této oblasti byl a je zaznamenáván poměrně dynamický rozvoj, proto můžeme konstatovat, že tento pilíř patří mezi nejrychleji se rozvíjející. SD v této oblasti prozatím judikoval jen velmi malý počet rozsudků. Mezi jeho první rozsudky v rámci Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, patří rozsudky ve spojených věcech C-187/01 a C-385/01, trestní řízení proti **Hüseyinu Gözütokovi** (C-187/01) a **Klausu Brüggemu** (C-385/01), 2003, ECR I-1345. Obsáhlý rozsudek je možné nalézt na oficiálních internetových stránkách SD, není však bohužel přístupný v češtině.¹²⁸

Výše uvedené rozsudky, spojené v jednu věc, byly vydány v roce 2003 a odbornou veřejností jsou považovány za „Cassis de Dijon třetího pilíře“, kvůli významu ve vzájemném uznávání v trestních věcech. Rozsudky se dotýkají výkladu článku 54¹²⁹ Schengenské

¹²⁶ <http://ftp.aspi.cz/aspi/eu/43.doc> (navštíveno 20. 1. 2009). Viz § 109 odst. 1 písm. d) OSŘ ve znění zákona č. 555/2004 Sb. Parlamentu České republiky, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. (Zdroj: <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/art35.pdf>, navštíveno 5. 2. 2009)

¹²⁷ Viz SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 744.

¹²⁸ Srov. BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 15. Text poznámky pod čarou č. 53. Srov. s OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BABMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Str. 314-315.

¹²⁹ „Osoba, nad kterou byl vynesena pravomocný rozsudek jednou smluvní stranou, nesmí být pro tytéž činy stíhána jinou smluvní stranou, jestliže byla odsouzena a trest byl vykonán nebo je právě vykonáván, anebo podle zákonů příslušné smluvní strany týkajících se ukládání trestů nemůže být dále vykonáván.“

prováděcí úmluvy (dále jen SPU)¹³⁰ O důležitosti tohoto rozhodnutí svědčí i počet účastníků, kteří se k řízení přidali. Jednalo se o vlády Německa, Belgie, Holandska, Francie a Komise ES.

V případě C-187/01 se jednalo o Turka podnikajícího v Holandsku v oblasti tzv. „Coffee shop“. Bylo u něj ale nalezeno větší množství drog a proto proti němu bylo v Holandsku zahájeno trestní řízení. To bylo ukončeno zaplacením částky. Později upozornila německá banka německé orgány činné v trestním řízení, že tomuto muži prochází přes účet velké množství peněz. Nakonec proti němu bylo zahájeno trestní stíhání za obchodování s omamnými látkami. To však německý soud zastavil s tím, že ve věci již bylo jednou rozhodnuto v Holandsku a dle čl. 54 SPU jsou německé soudy holandským rozhodnutím vázány. Státní zástupce se odvolal k vyššímu soudu a ten se rozhodl SD podat předběžnou otázku dle čl. 35 SEU.

Ve druhém případě se nejednalo o drogy, ale o napadení belgické občanky, za což byl obžalován pan Brügge jak ze strany německé, tak ze strany belgické. V řízení před německým soudem se dohodl na mimosoudním vyrovnání, a proto bylo stíhání ukončeno. Belgický soud však stál před stejnou otázkou, jako v předešlém případě soud německý, obrátil se tedy taktéž na SD, aby ten zodpověděl analogickou otázku. Z tohoto důvodu mohl tedy SD oba případy spojit.¹³¹

Z rozsudku vyplynulo, že je možné zásadu „*ne bis in idem*“ (ne dvakrát v téže věci) obsaženou v čl. 54 SPU, použít i v případě, kdy je trestní stíhání zastaveno státním zástupcem, po splnění jisté povinnosti. V takovém případě není pravomocné rozhodnutí soudu nutné k tomu, aby se na skutek vztahovala zásada „*ne bis in idem*“ (čl. 54. SPU).

Dále SD upozornil na to, že **členské státy vzájemně důvěřují svým systémům trestního soudnictví** a že každý z nich uznává trestní právo účinné v jiném členském státě, i když by byl výsledek při použití vlastního práva jiný.¹³²

Ke vzájemné důvěře a mezím uznávání rozhodnutí ve věcech Policejní a justiční spolupráce je nutné také nahlédnout do Sdělení Komise o vzájemném uznávání soudních

¹³⁰ Viz <http://www.euroskop.cz/gallery/9/2783-1dfd64785613869f022080267e216a1f.pdf>. (navštíveno 28. 1. 2009)

¹³¹ Viz <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3438&d=8343>. (navštíveno 28. 1. 2009)

¹³² Srov. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0187:DE:HTML>. (navštíveno 28. 1. 2009)

rozhodnutí v trestních věcech a o posílení vzájemné důvěry mezi členskými státy, které rozvádí nejen pokrok v této oblasti, ale i další významné milníky budoucího vývoje.¹³³

Na základě výše zmíněných rozhodnutí, bylo dále SD judikováno mnoho dalších případů, které se z velké většiny také týkaly ustanovení čl. 54 SPU. Ovšem v jiných intencích.

Jedná se o sérii případů C-436/04 van Esbroeck¹³⁴, C-150/05 van Straaten¹³⁵ a C-288/05 Kretzinger¹³⁶ (nebyly to však spojené věci). Oproti předchozím případům však již nešlo o určení zásady *ne bis in idem*, nýbrž o výkladu pojmu trestného činu, resp. stejného trestného činu v rámci čl. 54 SPU.¹³⁷

Spory pramení z existence dvou možných výkladů. Jeden je zaměřen na stejný výklad jednoty trestního jednání, přičemž jsou za irelevantní považovány trestněprávní následky tohoto jednání. Druhý výklad posuzuje naopak i trestněprávní následky jednání. Jde tedy o to, zda uznávání trestního práva je absolutní či ponechává určitou rozhodovací možnost členským státům. Navíc je třeba si uvědomit, že co členský stát, to jiný trestněprávní systém. Tedy, je-li některé jednání považované v jedné ze členských zemí za trestné, nemusí to tak nutně být i v jiné členské zemi. Z tohoto důvodu je tedy možné vykládat SPU, která sama neupravuje primárně trestní právo, nýbrž volný pohyb osob, různými způsoby.¹³⁸

V případě van Esbroeck se opět objevila drogová problematika. Pan Esbroeck plně využíval možností daných mu Schengenským prostorem a SPU a dovážel do Norska drogy, za což byl v Norsku i odsouzen. Po uplynutí části trestu byl převezen do Belgie, kde proti němu bylo zahájeno taktéž trestní řízení. Van Esbroeck se však odvolával na čl. 54 SPU. Problematické byly dvě věci a to totiž časová působnost SPU a pojem **stejný (totožný) trestný čin**.

Odpovědí na otázku časové působnosti SPU se SD přiklonil k názoru Komise ES, a vyslovil se pro uplatnění zásady zákazu dvojího trestu, a to až v případě, kdy má dojít ke druhému stíhání. Důležité je tedy, aby oba členské státy byly smluvní stranou SPU a k využití této zásady došlo až při druhém (tedy opětovném) stíhání. Je tedy možné, že jednání, které bylo označeno za trestné, nastalo dříve, než byla SPU přijata. Jestliže však došlo k druhému

¹³³ Srov. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0195:FIN:CS:PDF>. (navštíveno 6. 2. 2009)

¹³⁴ C-436/04, trestní řízení proti Leopold Henri Van Esbroeck [2003] ECR I-2333.

¹³⁵ C-150/05, Jean Leon Van Straaten v. Staat der Nederlanden a Republiek Italie [2006] ECR I-9327.

¹³⁶ C-288/05, trestní řízení proti Jürgen Kretzinger, [2007] ECR I-6441.

¹³⁷ Čl. 54 viz poznámka pod čarou č. 128.

¹³⁸ Srov. s [http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CR-ESD\(web\).pdf](http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CR-ESD(web).pdf). (navštíveno dne 5. 2. 2009)

stíhání v období, kdy již byla tato přijata, je možné využít zákaz dvojího trestu. Takto to bylo i v případě van Straaten.¹³⁹

Problematika totožného trestného činu však znamenala pro SD mnohem větší interpretační souvislosti. Jak uvádí Komárek, SD měl totiž na výběr z více možností.¹⁴⁰

Nakonec se ve svém rozhodnutí přiklonil k řešení zohlednění pouze jednání. Tedy bez ohledu na trestněprávní následky. Podle SD tedy: *„...„ Ze znění článku 54 [Prováděcí úmluvy], který používá výrazy „tentýž čin“, přitom jednak vyplývá, že se toto ustanovení týká pouze skutkového posouzení dotčeného činu s vyloučením jeho právní kvalifikace. Je třeba rovněž konstatovat, že výrazy použité v uvedeném článku se liší od výrazů uvedených v jiných mezinárodních nástrojích, které zakotvují zásadu zákazu dvojího trestu.“ ...*¹⁴¹

Soudní dvůr v rozsudku poté stanovil, že není nutné, aby členské státy harmonizovaly v této oblasti trestní právo a zopakoval již zmíněné myšlenky z případu Gözutok a Brügge, týkající se důvěry členských států v trestněprávní systémy jiných členských států. Dále se vyjádřil SD tak, že by se neměla proti zásadě zákazu dvojího trestání uplatňovat překážka rozdílné právní kvalifikace a rozdílných právních zájmů.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že SD upřednostnil volný pohyb odsouzených osob před trestněprávními zájmy ochrany některých institutů členských států.

Co znamená toto rozhodnutí v praxi? Komárek to přirovnává k situaci, kdy občan Nizozemska bude dovážet drogy do ČR. Bude za to v Nizozemsku odsouzen a tím pádem se tak již nebude moci stát v ČR. Jelikož tamní úprava je rozdílná od té naší, a Nizozemí je ve vztahu k drogám považováno za velmi liberální zemi, existuje zde předpoklad, že výše trestu bude v Nizozemí nižší než v ČR. Otázkou tedy je, bude-li dostatečně chráněn zájem trestního práva ČR.¹⁴²

V případě van Esbroeck tedy SD započal s výkladem totožných trestných činů. Tím svým rozsudkem však nemohl odpovědět na veškeré otázky, které dále přicházely v úvahu. Tak např. v případě van Straaten se jednalo o to, jedná-li se o stejný (totožný) trestný čin v případě, že pachatel měl v každém členském státě jiné komplice a následně byla-li osoba

¹³⁹Viz KOMÁREK, J., „*Tentýž čin*“ v *prostoru svobody, bezpečnosti a práva*“ Dostupné na [http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck\(web\).pdf](http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck(web).pdf). (navštíveno 5. 2. 2009)

¹⁴⁰ Tamtéž. Str. 5-6.

¹⁴¹ Srov. a více na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0436:CS:HTML>. (navštíveno 5. 2. 2009)

¹⁴² KOMÁREK, J., „*Tentýž čin*“ v *prostoru svobody, bezpečnosti a práva*“. Str. 8-9. Dostupné na [http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck\(web\).pdf](http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck(web).pdf). (navštíveno 5. 2. 2009)

zproštěna obvinění na základě nemožnosti prokázání činu, je-li toto možné považovat za odsouzení. V případě Kretzinger šlo o odložení výkonu trestu jako otázky pravomocného rozhodnutí.¹⁴³

Další případy z této oblasti poměrně často navazují na výše uvedené rozsudky a řeší se v nich velmi často obdobné záležitosti, avšak z jiných úhlů. Následně se tedy budeme věnovat problematice promlčení a schopnosti SD dále lpět na volném pohybu osob nad právními zájmy členských států.

Budeme se tedy věnovat případu C-467/04 Gasparini¹⁴⁴ a ještě blíže případu C-150/05 van Straaten. Oba mají totiž mnoho společného, i přesto, že nejsou a ani nemohli být spojeni. V případě Gasparini se jednalo o uplatnění zásady zákazu dvojího trestání v případě promlčení trestného činu. Je-li tedy možné v takových případech považovat promlčení trestného činu za překážku pro další rozhodování, tedy naplnění zásady *ne bis in idem*.

Co mají tedy oba případy společného? V prvních z nich, tedy v případě Gasparini, šlo o trestní stíhání z důvodu celních podvodů, kdy však byly osoby z těchto důvodů obžalované, zproštěni obžaloby, jelikož se jednalo o promlčené trestné činy. V případě van Straaten se pak jednalo opět o dovážení drog. Kvůli nedostatku důkazů, byly osoby z tohoto obžalované, taktéž zproštěni obžaloby. Otázky k soudnímu dvoru byly tedy podobné. Zda je možné tyto osoby soudit či ne. Zda je tedy promlčení trestného činu a nedostatek důkazů důvodem pro aplikaci principu *ne bis in idem*. Tato otázka byla navíc v případě van Straaten zesílena o možnost lepších důkazů, které by mohl mít soud, jenž chtěl zahájit druhé řízení.¹⁴⁵

Soudní dvůr své rozhodnutí v tomto případě opětovně opřel o čl. 54 SPU, kde potvrdil, že není možné soudně potrestat osobu, která již výkon trestu vykonává, vykonala, nebo ji vykonat z důvodů stanovených právem členského státu nemůže.

Dále se SD vyjádřil, že: *...,Je nesporné, že cílem článku 54 ÚPSD je zabránit tomu, aby jedna osoba v důsledku toho, že využije svého práva volného pohybu, byla stíhána za tentýž čin na území více smluvních států“ ...*¹⁴⁶ A tuto úvahu doplnil tím, že se jedná o občanský klid

¹⁴³ Tamtéž, srov. a viz text poznámky pod čarou č. 36 a 37.

¹⁴⁴ C-467/04 trestní řízení proti Giuseppe Francesco Gasparini a dalším [2006] ECR I-9199.

¹⁴⁵ Viz http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_SR-2006-08_2006-09.pdf. Str. 4-5. (navštíveno 5. 2. 2009)

¹⁴⁶ Srov. a více na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0467:CS:HTML>. (navštíveno 5. 2. 2009)

osob, které byly pravomocně odsouzeny, a je potřeba a SPU toto ustanovuje, aby tyto osoby nebyly znovu trestány a byl také zajištěn jejich volný pohyb.

SD tedy řekl, že: *..., rozhodnutí, kterým je obžalovaný pravomocně zproštěn obžaloby z důvodu promlčení trestného činu kvůli kterému bylo zahájeno stíhání, by ohrozilo dosažení uvedeného cíle. Taková osoba tedy musí být považována za pravomocně odsouzenou“ ...* Obdobně je tomu tak tedy i v případě van Straaten.¹⁴⁷

Na čl. 54 SPU se v rámci řízení o předběžné otázce, mimo výše uvedených rozsudků, dotazovalo více soudů členských států. Z poslední doby se pak jedná např. o rozhodnutí ve věci C-297/07 trestním řízení proti Klausu Bourquainovi (dosud nepublikováno), kde se jednalo o žádost, která byla podána v rámci trestního řízení zahájeného v Německu v roce 2002 proti německému státnímu příslušníkovi K. Bourquainovi pro vraždu, přestože trestní řízení zahájené pro tentýž čin soudním orgánem jiného smluvního státu proti uvedené osobě skončilo již v roce 1961 odsuzujícím rozsudkem vydaným v nepřítomnosti. V tomto případě SD také dovedl použití tohoto článku.¹⁴⁸

Ještě novějším je případ C-491/07, trestní řízení proti Vladimíru Turanskému (taktéž nepublikováno), kde se jedná o otázku použití čl. 54 SPU, v případě, kdy policejní orgán po meritorním zkoumání skutku zastavil trestní řízení usnesením o zastavení trestního stíhání.¹⁴⁹

Dalším z případů na toto téma byl pak C-367/05, trestní řízení proti Normě Kraaijenbrink, 2007, I-6619, kde šlo tedy o trestní řízení zahájené v Belgii proti Normě Kraaijenbrink za to, že provedla transakce spočívající v legalizaci výnosů z nedovoleného obchodu s omamnými látkami¹⁵⁰ nebo případy C-469/03 Miraglia¹⁵¹, C-272/05 Bouwens a C-493/03 Hiebeler.¹⁵²

Kromě uvedených řízení věnujících se článku 54 SPU již však SD dvůr řešil i otázky týkajících se jiných institutů než jen tedy úmluv. Jednal o předběžných otázkách i v oblasti rámcových rozhodnutí či evropského zatýkacího rozkazu.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Srov. a více na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62007J0297:CS:HTML>. (navštíveno 5. 2. 2009)

¹⁴⁹ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:022:0026:0026:CS:PDF>. (navštíveno 6. 2. 2009)

¹⁵⁰ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0367:CS:HTML>. (navštíveno 5. 2. 2009)

¹⁵¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0469:CS:HTML>. (navštíveno 6. 2. 2009)

¹⁵² Oba posledně zmiňované rozsudky byly vyškrtuty z Úředního věstníku.

Na problematiku řízení o předběžné otázce v oblasti rámcových rozhodnutí se podíváme podrobněji. Nejprve však krátce k rámcovým rozhodnutím. Rámcová rozhodnutí (dále také jako RR) jsou aktem pouze třetího pilíře, kde mají zajišťovat určitý způsob uniformního výkladu práva EU, resp. harmonizovat některé instituty tak, aby se docílilo podobné aplikace a interpretace práva. Rámcová rozhodnutí mají podobný účel jako směrnice. Jsou taktéž sekundárním pramenem práva.

Rámcová rozhodnutí přijímá Rada podle čl. 34/2 písm. D) SEU. Účelem je tedy sblížení právních předpisů členských států (**harmonizace**). Podobně jako směrnice jsou RR závazná co do výsledku, kterého mají dosáhnout. Formy a prostředky zakotvení RR do vnitrostátních předpisů jsou ponechány na vůli států.

Hlavní rozdíl mezi RR a směrnicí tkví, mimo výše uvedeného, v tom, že RR se vydává výlučně z důvodu sblížení právních řádů členských států a nemá přímý účinek. Proto se fyzické a právnické osoby nemohou dovolávat neimplementovaného rámcového rozhodnutí. V případě směrnic je to možné.¹⁵³

Prvním případem předběžné otázky, položené za účelem výkladu RR, se stal případ C-105/03 Maria Pupino¹⁵⁴. V tomto případě šlo o obvinění paní Pupino, která měla nepřiměřeným způsobem bít a trýznit děti předškolního věku, za což byla podle italského práva trestně stíhána. Italský soud měl problémy s výkladem článků 2, 3 a 8 rámcového rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001, o postavení obětí v rámci trestních řízení, a to především se zajištěním a způsobem výpovědi dětí. Obrátil se proto na SD s předběžnou otázkou.

Soudní dvůr se nejprve potýkal s vlastní pravomocí v této oblasti, kdy dovedil, že pravomocným k rozhodnutí o předběžné otázce v zásadě je: „*judikatura Soudního dvora týkající se přípustnosti předběžných otázek položených na základě článku 234 je v zásadě použitelná obdobně na žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce položené Soudnímu dvoru na základě článku 35 EU.*“¹⁵⁵

¹⁵³ HAD, M., PIKNA, B., *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2001. Str. 73.

¹⁵⁴ C-105/03, trestní řízení proti Maria Pupino, [2005] ECR I-5285.

¹⁵⁵ Srov. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0105:CS:HTML>. (navštíveno 9. 2. 2009)

Z rozsudku pak vyplývá, že výše jmenované články je třeba vykládat tak, aby vnitrostátní soud měl zajištěné podmínky pro vyslechnutí takto malých dětí, především s ohledem na jejich přiměřenou ochranu. Může tak učinit tedy i před soudním jednáním a mimo soudní síň.

Rozhodnutí Pupino mělo však širší dopady. V druhém odstavci výroku rozhodnutí totiž SD uvedl, že: „*Vnitrostátní soud je povinen vzít v úvahu všechna pravidla vnitrostátního práva a vykládat je v co největším možném rozsahu ve světle znění, jakož i účelu uvedeného rámcového rozhodnutí.*“¹⁵⁶ Z toho vyplývá, že SD stanovil povinnost **eurokonformního výkladu rámcových rozhodnutí**.¹⁵⁷

K problematice výkladu článků rámcových rozhodnutí můžeme dále přiřadit rozsudky C-404/07 Katz, C-467/05 Dell'Orto, C-296/08 PPU Goicoechea, C-66/08 Kozłowski, nebo C-388/08 PPU Leymann a Pustovarov, C-123/08 Wolzenburg a další.¹⁵⁸ První dvě jmenovaná rozhodnutí se věnují taktéž výkladu článku výše zmíněné RR, další se pak týkají RR, upravujícího Evropský zatýkácí rozkaz.

Důležité je si taktéž povšimnout, že dva výše zmíněné rozsudky nesou také označení PPU, což znamená, že se v těchto případech jednalo o naléhavé předběžné otázky. Jelikož se týkaly evropského zatýkácího rozkazu, tedy rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002, o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, je zřejmé, že i v této oblasti se soudy členských států naučily aplikovat nově zřízený institut naléhavé předběžné otázky.¹⁵⁹

Výše uvedené rozsudky obsahují téměř veškerou materii, která byla prozatím v rámci třetího pilíře EU, tedy Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních, vydána. Jelikož velmi pravděpodobně dojde ke změně zakládacích smluv, Evropská unie „spolkne“ Evropská společenství a maastrichtská výstavba zanikne (zůstává však Společná zahraniční a bezpečnostní politika), je také velmi pravděpodobné, že tato oblast v takové podobě, jako ji známe dnes, nebude již v budoucnu takto vypadat. Neznamená to však, že by se spolupráce v policejní a justiční oblasti ve svém vývoji zastavila. Ba naopak, její vývoj bude urychlen tím, že se dostane do komunitarizované oblasti. Otázkou zůstává, jak se k této změně budou stavět členské státy.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ K této problematice blíže v: ZEMÁNEK, J., *Eurokonformní výklad rámcového rozhodnutí - povinnost nebo nepřijatelný soudcovský aktivismus?* EMP Jurisprudence 8/2005. Str. 37-40.

¹⁵⁸ Rozsudky je možné vyhledat na www.eur-lex.europa.eu nebo www.curia.europa.eu.

¹⁵⁹ Viz také kapitola 4.1.1.

5. Rozhodnutí SD jako precedent?

V následující kapitole bychom se měli zamyslet nad účinky rozhodnutí SD, tedy jak je brát v úvahu, a zda se jedná o systém precedentního práva, tedy tvorbu práva soudy. Následující text by měl zodpovědět taktéž otázku použití judikatury SD v národním (českém) právním řádu.

Koncept rozsudku SD a jeho účinků je analogický k rozsudkům soudů angloamerického práva, naproti tomu v právu kontinentálním se ho většinou příliš neužívá. Ačkoliv je zřejmé, že i naše české soudy berou při rozhodování v potaz rozhodnutí např. Nejvyššího soudu ČR, teoretické právní disciplíny nehovoří o precedentním právu jako o tvorbě pramenů práva¹⁶⁰, jak je známe z práva angloamerického. Jak je to tedy s rozsudky SD?

Jeden ze základních problémů je v tomto případě samotný výklad pojmu precedent, budeme-li na něj nahlížet z pohledu kontinentálního. Jak uvádí Bobek, v českém prostředí si pod pojmem precedent představíme **formalizovaný pramen práva**, ale precedent se dá chápat i jako „*dřívější rozhodnutí fungující jako model pro rozhodnutí pozdější*“.¹⁶¹

Jiný úhel pohledu k dané problematice přináší Šišková. Hovoří v tomto duchu jako o případech konstantní judikatury SD, resp. o **case-law** lucemburského soudu. Kdy jednotlivá rozhodnutí soudu a konstantní závěry v obecné podobě ovlivňují i primární právo, resp. zakládací smlouvy.¹⁶² Jinak řečeno, jde o to, že na základě rozsudků SD jsou do komunitárního práva vkládány doktríny, které SD vyvodil.

Abychom porozuměli komunitárnímu právu, musíme pochopit jak právo primární, tak právo, které ve své podstatě vytváří, resp. dotváří, SD. Nedotvářel-li by SD právo ES, pak by toto právo sice existovalo, ale v úplně jiné podobě než ho známe. Nejen oněch šest tisíc rozsudků vydaných v rámci řízení o předběžné otázce, více či méně důležitých, vytvořilo systém, který původní primární právo jakoby „obalilo“.

¹⁶⁰ K pramenům práva ES srov. přehlednou tabulku v: SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 316-318.

¹⁶¹ BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 383-384.

¹⁶² ŠIŠKOVÁ, N. *Evropská unijní ochrana lidských práv. (Charta a další instrumenty ochrany lidských práv v EU)*. Praha: Linde a. s., 2001. Str. 16.

Neexistencí konzistentních rozsudků SD by toto právo také nemohlo vytvořit soubor kritérií, principů či zásad, které svým způsobem členské státy Společenství, jak z pohledu supranacionálního, tak z pohledu mezivládního, dodržují a staví na nich další budoucí spolupráci. Neexistencí rozsudků SD by tak celý komunitární právní řád mohl upadnout do statické polohy. Jeho další vývoj, a to i ten dosavadní, by nebyl umožněn v takovém rozsahu, v jakém ho známe nyní.

Je proto důležité, aby SD toto právo vytvářel, aby byl kreativní, a v rámci možností i iniciativní. Soudní dvůr je zde totiž takovým sekundárním hybným motorem integračních snah.¹⁶³ Tyto myšlenky zastupuje níže uvedený text.

„K soudcovské činnosti náleží však též vyplňovat mezery v právu. Mezeru v právu v našem smyslu lze chápat i jako „plánované“ (záměrné) mlčení zákona. V takovém případě se nemůže soudce spokojit s tím, že existuje mezera, a tudíž být nečinný...Soudce svojí činností tedy dotváří kodifikované i nekodifikované právo tím, že ho konkrétní činností „doplňuje“, obohacuje...Soudce vlastně rozvíjí existující právní řád koncepční systematickou činností, která je v souladu s právním systémem.“¹⁶⁴

Jak je brán veřejností rozsudek SD nám mohou přiblížit následující články: *...„Vstup do Evropské unie neznamená pouze řídit se nařízeními či směrnicemi EU, ale Česká republika musí respektovat i judikáty ESD. Pro teorii práva v České republice je to významná změna, jelikož precedenty nebyly pramenem práva. Zjednodušeně platí, že je-li legislativa členského státu v rozporu s judikaturou ESD, je napadnutelná a členský stát může v konečném důsledku čelit žalobě, že nerespektuje právo EU. Judikátů ESD již přitom byly vydány tisíce a orientace v nich je jedním ze stěžejních předpokladů předkládání zákonů, které nejsou v rozporu s unijním právem....“¹⁶⁵*

...„ESD nevydává precedenty, jeho rozsudky však měly vždy tu vlastnost, že se pro zastánce integrace staly okamžitě zdrojem inspirace. Soud sám to zpravidla akceptoval a postupně se vytvořila pravidla hry, jež s tím, co nalezneme v zakládajících smlouvách EU, souvisí jen volně. Nebylo to vždy nutně na škodu. Bez ESD bychom museli dnešní vnitřní trh

¹⁶³ Srov. BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. Str. 338.

¹⁶⁴ TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. Str. 484. (zkráceno autor).

¹⁶⁵ <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2004/6/41385-dostaneme-hned-vstupu-konfliktu-unijnim.html>. (navštíveno 3. 1. 2009, zkráceno autor)

zbavit všech jeho známých přívlastků - nebyl by ani jednotný, ani společný. A neexistoval by ani formálně...¹⁶⁶

Outlá k tématu vyjadřuje, že komunitární právo není založeno na principech precedentu. Dokládá to i tím, že rozhodnutí je závazné pouze *inter partes*, nikoli *erga omnes*. Dodává k tomu však i, že se: „dá říci, že judikatura ESD působí silou své přesvědčivosti“¹⁶⁷

Týč uvádí k této problematice: „Rozhodnutí ESD o výkladu, resp. způsobu aplikace ustanovení komunitárního práva nemohou mít pouhý individuální účinek, neboť by tak postrádala smysl. Má-li být výklad závazný a sjednocující, musí být obecně závazný. Výklad právní normy je její součástí, neboť specifikuje její obsah. Jeho závaznost je pak stejná jako závaznost vykládané normy“. Týč upozorňuje na to, že ani sám SD nezodpověděl, zda mají jeho rozhodnutí v řízení o předběžné otázce účinky *erga omnes* či *inter partes*. A proto ... „**Nemá smysl hovořit o obecné závaznosti výkladové judikatury ESD či o jejím účinku erga omnes.**“

Dále uvádí, že judikatura nemůže být sama o sobě obecně závazná, **nemá normativní charakter**. Avšak je možné vycházet z toho, že SD ve svých rozsudcích jen specifikuje náplň komunitárního práva a to tak, že podle článku 10 a 220 SES musí být jeho výklad brán za závazný, jelikož je skutečně součástí vykládaného pravidla.

...*Pokud jde o rozhodnutí Soudního dvora jiná než výkladová, tedy ta, která se týkají platnosti aktu orgánu Společenství, z jejich povahy nesporně vyplývá, že musí mít účinky erga omnes. Naproti tomu ta, která představují řešení konkrétního sporu, zase mají účinky inter partes, opět z povahy věci. Pokud však došlo v těchto rozhodnutích k výkladu právního pojmu nebo k formulaci určité aplikační zásady, mají stejný význam, jako výkladové rozhodnutí podle článku 234.*¹⁶⁸

Simon se k výše uvedenému vyjadřuje tak, že je paradoxem zařazovat judikaturu SD k formálním pramenům práva s ohledem na čl. 220 SES, kdy SD bude nadán výkladem a aplikací práva, tzn., že bude: *ústý, která pronáší slova zákona*“. Dodává však, že skutečnost je jiná, než bývá uváděno. Překonáno je již tradiční pojetí kontinentálního pojetí soudní moci,

¹⁶⁶ <http://www.cdk.cz/analyzy/medialni-vystupy/103/co-je-psano-neni-dano/>. (navštíveno 3. 1. 2009, zkráceno autor)

¹⁶⁷ OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. Str. 107. (navštíveno 3. 1. 2009, zkráceno autor)

¹⁶⁸ TÝČ, V., *Význam judikatury Soudního dvora ES v právním řádu ČR a role vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Soudním dvorem ES a Soudem prvního stupně. Resumé (shrnutí nejdůležitějších zjištění a závěrů)*. Dostupné na www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=24151. (citováno dne 26. 11. 2008, zkráceno autor).

kteřá působila „*takřka neviditelně a bezvýznamně*“ a uvádí, že je: „*nepopiratelné, že judikatura Soudního dvora má „normativní sílu*“. Simon to odůvodňuje faktickým přispěním SD k integraci komunitárního řádu.¹⁶⁹

Šišková a Stehlík hovoří o neformální vázanosti SD vlastními rozhodnutími a demonstrují to tak, že SD sám provádí změny své judikatury a to buď výslovně, nebo mlčky a zároveň s tím však poukazují i na rozhodovací praxi tohoto orgánu, kterou je tendence držet se svých rozhodnutí. Spíše než o absolutní konstantnosti judikatury se dá hovořit o konzistentnosti rozhodnutí soudů jako takových.¹⁷⁰

A v tom právě pramení rozdíl mezi rozhodnutími, které je v angloamerické právní kultuře označováno jako precedent, a faktickým působením SD. Praxe soudního dvora působí tedy *sui generis*, analogicky je však podobná rozhodnutí v angloamerickém právním systému.

Významný rozdíl mezi precedentem a rozsudkem SD spočívá v jejich zakotvení v daných systémech, tedy v systému kontinentálním a angloamerickém. Systém precedentů v angloamerickém systému je založen na nepsaném právu a obzvláště ve Velké Británii pak na právních obyčejích a systému ekvity. Naproti tomu evropské právo, které je sice vytvořeno na původní mezinárodní bázi, kde se taktéž dlouhou dobu používal pouze právní obyčej (popř. obecné zásady právní) jako pramen práva, je již od svého počátku kodifikováno. Oproti angloamerickému systému je evropský systém také nepoměrně mladší.

Další významný rozdíl tkví v neexistenci hierarchie mezi SD a soudy členských států. Uplatňuje se zde zásada spolupráce, nikoli vztahy hierarchické, které jsou typické v zemích angloamerického právního systému.

V systému kontinentálního, resp. evropského práva se proto hovoří nejčastěji o určitém systému **tvorby a uplatňování konstantní judikatury** SD, která je obdařena vysokou autoritou, jejíž pomocí uniformně aplikuje komunitární právo jako celek.¹⁷¹

V jiném díle Týč, Křepelka a Novák pak také hovoří o **quasiprecedenčním charakteru** rozhodnutí SD. Kdy nehovoří o obecné závaznosti soudního rozhodnutí, resp. judikatury s

¹⁶⁹ SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. Str. 391-392.

¹⁷⁰ Srov. ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 111.

¹⁷¹ Srov. ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 112-113.

účinky *erga omnes*, nýbrž „...o závazném či směrodatném výkladu obsaženém v dosavadní judikatuře.“¹⁷²

Z výše uvedeného vyplývá, že je jen velmi těžko hodnotit, zda rozsudek SD působí jako precedent či nikoli. Každopádně se dá zjednodušeně konstatovat, že pokud jím není, tak k němu má fakticky alespoň velmi blízko.¹⁷³ Otázkou však je, dal-li by se rozsudek SD označit za „precedent *sui generis*“.

¹⁷² Viz TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. Str. 50-54 a 58-60.

¹⁷³ Srov. a více v BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 383-390.

6. Předběžná otázka – *de lege ferenda*

Tato kapitola by měla zodpovědět hypotézy ohledně dalšího směřování řízení o předběžné otázce či navrhnout možnosti dalšího vývoje. Položme si totiž otázku, zda je řízení o předběžné otázce v takovém počtu, v jakém se v současné době uplatňuje, udržitelné v této formě? A za stejných podmínek, jaké platí dosud?

Již z výše uvedeného vyplynuly některé problémy, které se tohoto řízení týkají. V první řadě jde především o již zmiňovaný nápad případů, se kterým se soudní orgány ES potýkají.¹⁷⁴ Přičemž je velmi pravděpodobné, že se zvyšujícím se počtem členů EU (např. bývalé republiky Jugoslávie), další a hlubší spolupráci (bude-li však politická chuť k těmto krokům) a očekávané revizi zakládacích smluv, se může nápad případů ještě zvýšit. Čím více společných politik se totiž dostane do pilíře supranacionální spolupráce, tím více potencionálních řízení o předběžné otázce může vejít v život.

I přesto, že se na tuto problematiku již orgány EU/ES zaměřily a vytvořily další soudní nápomocné orgány, časová náročnost zůstala doposud téměř nezměněna.¹⁷⁵

Sám SD se pokusil v několika svých rozsudcích snižovat nápad řízení. Jednalo se např. o doktrínu nepřipustnosti předběžných otázek či doktrín, ke kterým SD došel v případě C. I. L.-F. I. T., tedy výjimky *acte clair a acte éclairé*. Tyto rozsudky ovšem vyvolaly vždy vlnu určité nevole nejen odborné veřejnosti. Z pohledu konceptu kontinentálního práva je k tomu nutno dodat, že snahu SD posunout řízení pomocí těchto doktrín do členských států se SD nepodařilo zřejmě dovést do úspěšného konce. Alespoň prozatím. K čemuž pomohla i jistá nekonzistence některých rozhodnutí SD¹⁷⁶

Na internetových stránkách SD je možné nalézt dokonce dokument zabývající se možnou reformou, s názvem *Budoucnost soudního systému Evropské unie*,¹⁷⁷ ten je však již z května 1999 a pouze v anglickém a francouzském jazyce.

K dalším možným změnám v případě řízení o předběžné otázce se vrátíme zpět k Bobkovi, jelikož jeho návrhy vypadají velmi reálně a nejsou zaměřeny jednosměrně.

¹⁷⁴ Viz také tabulka v kapitole 3.3.

¹⁷⁵ Srov. však charakter a nápad řízení o předběžné otázce v: BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 403-406.

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 407.

¹⁷⁷ Dokument je dostupný na <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/autrestxts/ave.pdf> (navštíveno 2. 12. 2008).

Jednou z možností, kterou Bobek uvádí, je např. filtrace předběžných otázek¹⁷⁸. Fundamentální zásadou je v tomto případě selektovat předběžné otázky na ty, které již byly na poli SD probírány nebo jsou analogické a ty otázky, které přinášejí absolutní novum, resp. udržují celistvost a jednotnost komunitárního právního řádu v právní prostředí ES. Smyslem je dle logiky věci opět především snížení nápadu u SD.

Filtraci předběžných otázek bychom mohli rozdělit na dvě dimenze a to dimenzi vnitrostátní a komunitární. Vnitrostátní dimenze se zaměřuje na vytvoření určitého „kontrolního“ institutu, který by u potencionálně vzniklých předběžných otázek sám nejprve provedl určitou **rešerši judikatury** SD, než by v případě nenalezení odpovědi zaslal žádost o zodpovězení předběžné otázky sám. Tato možnost by byla reálná, avšak za splnění dalších podmínek.¹⁷⁹

Komunitární dimenze filtrace předběžných otázek je založena na zkušenost z USA, Velké Británie nebo Švédska. Jedná se o určitý systém kontroly, který by uskutečňoval SD a vybíral by si tak určitá řízení, do kterých by vstupoval a judikoval výklad práva nebo jeho platnost a to s ohledem na kontinuitu a celistvost komunitárního právního řádu. Přičemž úkolem daného soudu: *„není zpravidla korigovat přehmaty soudů v jednotlivých případech, ale v případech zásadního významu usměrňovat vývoj práva.“*¹⁸⁰

Dalšími možnostmi jsou změny, které by přinesly revize zakládacích smluv. Nejednalo by se o navyšování soudních institucí, ale o úpravu článku 234 SES. Jak totiž uvádí Bobek, většina předběžných otázek pochází od „běžných“ národních soudů, nikoli tedy těch nejvyšších. To znamená, že omezila-li by se možnost podávat předběžné otázky na soudy nejvyšších stupňů, ubylo by opět nápadu na půdě SD. To, že by „běžné“ národní soudy nemohly podávat předběžné otázky, by se vyřešilo instančním vnitrostátním systémem, takže v případě pochybností o správnosti rozsudku, by se ten či onen případ mohl klidně před SD dostat. Musel by však projít již přes zmiňované nejvyšší nebo obdobné soudy.

Tato možnost však bývá často kritizována, kdy hlavním argumentem proti této myšlence je dosažený stav kooperace mezi převážně hierarchicky níže postavenými národními soudy a SD a z toho i vyplývající důležitost rozsudků, které byly na základě této spolupráce

¹⁷⁸ K filtracím viz: <http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/autrestxts/ave.pdf> (navštíveno 2. 12. 2008)

¹⁷⁹ Srov. a více v: BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 418-419.

¹⁸⁰ Více tamtéž, str. 417-418.

vydány.¹⁸¹ Mezi další protiargumenty patří zhoršení pozice účastníků řízení, kteří by museli čekat ve složitějších případech, než proběhne celý instanční koloběh atd.¹⁸²

Kdyby tato možnost vstoupila v platnost, připodobnilo by se tak řízení o předběžné otázce dle čl. 234 SES specifickému řízení, které je zavedeno v případě předběžné otázky dle čl. 68 SES. Kdy podávat předběžnou otázku mohou také jen soudy nejvyšší instance.¹⁸³

Zajímavou možnost řešení nabízí Šišková a Stehlík. Šlo by o povinnost národního soudu navrhnout SD odpověď na jím vznesenou otázku. To by jistě zachovávalo a pravděpodobně i posilovalo zavedený kooperační charakter mezi těmito soudy. Otázky by nadále mohly formulovat všechny soudy jako doposud. Hypotetickou otázkou však zůstává, zda by tento nový institut urychlil, resp. snížil počet podávaných předběžných otázek.¹⁸⁴

Existuje zde totiž relativní možnost toho, že než soudce členského státu vyhledá všechny možné právní předpisy, které by mohl na daný případ spojený s komunitárním právem aplikovat, řídící se však také již vydanými podobnými rozsudky SD atd., čas, který by tomuto věnoval, by se mohl přiblížit době, po kterou se takto koná před SD. Naopak, mohlo by to tedy vést i k prodloužení řízení. Tyto možnosti jsou však čistě hypotetické. Samotná praxe by ukázala, jestli je tento přístup průchozí.

Další možností na změnu řízení o předběžné otázce pak by pak mohlo být i vytvoření odvolacího systému soudů fungujícího na bázi hierarchického uspořádání mezi národními soudy a SD, anebo vytvoření decentralizovaných soudních orgánů společných pro více členských států. Alternativou je i přenesení pravomoci rozhodovat o předběžné otázce na SPS.¹⁸⁵

Důležité je uvědomit si, že v rozrůstající se Evropě, resp. Evropské unii není vůbec snadné nějaké větší změny prosadit. Na „vině“ je především politická reprezentace. Vezmeme-li v úvahu dobu, po kterou se již hovoří o nutnosti revize zakládacích smluv, poté dobu, než vešel v život dokument nazývaný Ústavní smlouva, která byla poté odmítnuta

¹⁸¹ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 195-196.

¹⁸² Více BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. Str. 419-420.

¹⁸³ Srov. ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 195.

¹⁸⁴ ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a, s., 2007. Str. 196.

¹⁸⁵ Tamtéž. Str. 197.

v Holandsku a ve Francii, dobu než byla podepsána tzv. Lisabonská smlouva a současnost, musíme konstatovat, že ani v tuto dobu není možné určit, kdy tento dokument a jestli vůbec vstoupí v řádnou platnost, resp. účinnost.¹⁸⁶

Na výše uvedeném bych chtěl demonstrovat složitost přijetí změn v řízení o předběžné otázce, byla-li by taková to změna nastavena v primárním právu, resp. součástí revize zřizovacích smluv.

Je tedy zřejmé, že případná změna by nejspíše prošla **revizí Statutu a Jednacího řádu SD** nebo vhodně zvolenou a ucelenou doktrínou vydanou na bázi rozsudků SD, pokud však tyto budou mít svou maximální plnou účinnost, resp. všeobecnou platnost ve všech členských státech a budou co možná nejvíce konzistentní a svým působením také kontinuální.

Z výše uvedených možností se mi jeví jako nejpříjemnější řešení některé tyto možnosti spojit dohromady. Tedy zajistit svým způsobem např. určitý styl filtrace předběžných otázek a navázat ho na prvoinstanční rozhodnutí o nich SPS apod. Ovšem ani toto řešení by nemuselo vést k úspěchu. Důležitým mezníkem pro změnu tohoto řízení je jeho zakotvení v právním řádu a jak z výše uvedeného víme, není toto v současné době v ES/EU právě jednoduché.

K změnám v oblasti soudnictví ES/EU, resp. řízení o předběžné otázce, je nutno podotknout, že Ústavní smlouva, ani její revidovaná podoba, tedy smlouva Lisabonská, nepřinášejí mnoho novinek. Mění se určitým způsobem celý systém ES/EU, avšak řízení o předběžné otázce z velké většiny zůstává nepozměněno. Nadále by se měly všechny oblasti nacházet ve Smlouvě o fungování Evropské unie.

Mezi výraznější změny z onoho malého počtu patří již výše zmiňovaný pád maastrichtské výstavby EU. Nová úprava bude mít za následek **zrušení specifik řízení o předběžné otázce**. Komunitární režim tak bude převeden do všech oblastí EU (mimo zůstane pouze Společná zahraniční a bezpečnostní politika). Řízení o předběžné otázce tak bude možné použít v plné míře v současném třetím pilíři, čímž se Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních

¹⁸⁶ K posouzení stavu v ČR je nutno říct, že ČR byla úplně posledním státem, který o této smlouvě nějakým způsobem rozhodoval. V Irsku smlouva schválena nebyla referendem. V Německu byla smlouva schválena Parlamentem a čeká na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu a podpis prezidenta. Ostatní členské státy již ji schválily. V ČR byl 26. listopadu 2008 potvrzen Ústavním soudem soulad napadaných ustanovení Lisabonské smlouvy s Ústavou ČR a teprve teď bude probíhat proces schvalování naším parlamentem. Abstrakt nálezu Ústavního soudu ČR viz <http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=612>. (navštíveno 26. listopadu 2008).

stane plně kontrolovatelnou SD. Ve srovnání se současnou úpravou se toho však fakticky mnoho nezmění.¹⁸⁷ Další změnou je přejmenování SD na Soudní dvůr Evropské unie.

Řízení o předběžné otázce je Lisabonské smlouvě uvedeno v článku 267 a zní takto:
„Soudní dvůr Evropské unie má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se: a) výkladu Smluv,

b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.

Vyvstane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr Evropské unie o rozhodnutí o této otázce.

Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr Evropské unie.

Vyvstane-li taková otázka při jednání před soudem členského státu, které se týká osoby ve vazbě, rozhodne Soudní dvůr Evropské unie v co nejkratší lhůtě.“¹⁸⁸

Je zcela zřejmé, že ani právní základ nynějšího článku 234 se příliš nemění. Čl. 267 je doplněn o jeden odstavec, který se dotýká osob ve vazbě, totéž je však v současné době již upraveno Jednacím řádem SD. Jde o institut naléhavé předběžné otázky, který se uplatní především v Prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

¹⁸⁷ Srov. s kapitolou 4.2. na str. 45-46 této práce.

¹⁸⁸ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>. (navštíveno 10. 2. 2009)

7. Česká republika a předběžné otázky

Vstupem do EU k 1. 5. 2004 se i Česká republika připojila k integračním evropským snahám, které sahají do dob po ukončení druhé světové války. Svým přistoupením, které bylo podpořeno souhlasem v referendu, se tak republika připojila k dalším demokratickým právním státům a hodlá tak svým způsobem bojovat za „lepší“ Evropu.

Rozhodnutím o přistoupení však musela přijmout i určité povinnosti, vyplývající ze smlouvy o přistoupení ČR k EU. Museli jsme tak přejmout *acquis communautaire* a další právní předpisy.¹⁸⁹ A dostali jsme se tak i k možnosti podávat předběžné otázky SD. V současné době tak bylo s účastí ČR do konce roku 2008 řešeno sedm předběžných otázek. Tři otázky vyvstaly u obecných soudů, tři u správních soudů a jedna u Rozhodčího soudu. Jednalo se o:

- Jan Vorel v. Nemocnice Český Krumlov, C-437/05 (Okresní Soud v Českém Krumlově)¹⁹⁰
- Telefonica O2 v. Czech On Line, C-64/06 (Obvodní Soud pro Prahu 3)¹⁹¹
- Skoma Lux v. Celní ředitelství Olomouc, C-161/06 (Krajský Soud v Ostravě)¹⁹²
- OSA v. Ing. Miloslav Lev, C-282/06 (Krajský Soud v Praze)¹⁹³
- Reisebüro Bühler GmbH v. Dom.info e.K., Sebastian Dieterle, C 126/07 (Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR)¹⁹⁴
- RLRE Tellmer Property v. Finanční ředitelství v Ústí n. Labem, C-572/07 (Krajský Soud v Ústí n. Labem)¹⁹⁵

¹⁸⁹ Komise ES. *[ABC] práva Evropských společenství*, páté vydání, druhé české, upravené. Praha: Informační centrum Evropské unie, 2004. Str. 57a násl.

¹⁹⁰Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:056:0012:0012:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008).

¹⁹¹Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:183:0011:0012:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008).

¹⁹²Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:051:0013:0014:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008).

¹⁹³Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:212:0022:0022:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008). Rozsudek je vyškrtnut z Úředního věstníku.

¹⁹⁴Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:117:0008:0008:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008). Rozsudek je vyškrtnut z Úředního věstníku.

- Milan Kyrian v. Celní úřad Tábor, C-233/08 (Nejvyšší správní soud ČR)¹⁹⁶

K některým předběžným otázkám a případům, které podaly české soudy. V případě Vorel se jednalo o vůbec první předběžnou otázkou podanou českým soudem. Jednalo se o výklad směrnice č. 93/104. Náplní otázky byly věci pracovněprávní. Šlo o to, zda čekání lékaře na práci při pracovní pohotovosti na jeho pracovišti v nemocnici je možné považovat za výkon práce. SD potvrdil, že tomu tak je.

V případě Českého Telecomu se jednalo o nařízení Českého telekomunikačního úřadu (dále jen Úřad), kterým Úřad donutil Telecom, aby uzavřel dohodu o propojení s firmou Czech on Line v oblasti poskytování služeb ADSL. Telecom považoval toto jednání Úřadu za odporující komunitárnímu právu. Český soud se tedy obrátil na SD, aby zjistil, zda bylo toto nařízení v rozporu s komunitárním právem. Dále se zajímal i o přímý účinek směrnic č. 2002/21/ES a 2002/19/ES. Z rozsudku vyplynulo, že Úřad nepostupoval v rozporu s komunitárním právem.

Případ Skoma-Lux se dotýkal celnictví, resp. uložení pokuty společnosti za to, že neposkytovala přesné informace o sazebním zařazení vína. Přičemž se takto stalo před i po přistoupení ČR k SEU. Problém tkvěl v tom, že některé právní předpisy vztahující se na tuto materii měly být podle čl. 58 Aktu o podmínkách přistoupení vydány ve Zvláštním vydání Úředního věstníku EU. Tyto předpisy v něm však chyběly.

V podané předběžné otázce šlo tedy o to, zda stát může uplatňovat vůči jednotlivcům právní předpisy, které nebyly oficiálně vydány. SD potvrdil, že toto není možné a to i přes to, že se jednotlivci mohli k těmto předpisům dostat i jinými způsoby.¹⁹⁷

Ohledně otázek procesní stránky věci z pohledu českého právního řádu v případě podání předběžné otázky SD, pak můžeme říci, že tyto procesní náležitosti obsahuje především občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, v tomto případě především novely č. 555/2004 Sb., s účinností od 9. listopadu 2004), který zakotvuje v § 109, odst. 1, písm. d) přerušování řízení před národním soudem z důvodu požádání SD o rozhodnutí v předběžné otázce.

¹⁹⁵Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:079:0014:0014:CS:PDF>. (navštíveno 26. 11. 2008).

¹⁹⁶ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:209:0026:01:CS:HTML>. (navštíveno 9. 2. 2009)

¹⁹⁷ Srov. a více v OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2006. Str. 175-179. Viz také krátkou analýzu: PETR, M., *Účinky oficiálně nepřeložených pramenů komunitárního práva*. V *Právní rozhledy* č. 1/2008. Praha: C. H. BECK, 2008. Str. 16.

V oblasti trestního práva, dotýkáme-li se tedy čl. 35 SEU (viz výše) je toto podání upraveno v § 9a trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů). V oblasti správního soudnictví se pak jedná o § 48, odst. 1, písm. e) soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů).¹⁹⁸

Jelikož je však úprava procesních pravidel poměrně špatně zakotvená, resp. nejasná, je možné podávat předběžnou otázku v různých formách. Z praxe českých soudů pak vyplývá několikero možností, které byly použity. Žondra je rozděluje do třech skupin, dle podobnosti podání. V prvním případě se jedná o použití dvou usnesení, kdy prvním z nich bylo přerušeno národní řízení a druhým rozhodnuto o zahájení řízení o předběžné otázce a to vždy ve výrokové části usnesení. Takto to bylo např. v případě Vorel. (viz výše)

Ve druhé skupině pak bylo jedním usnesením se dvěma body obsahujícími výroky řízení přerušeno a zároveň zahájeno řízení o předběžné otázce. Takto bylo učiněno např. v případě Český Telecom nebo Kyrian (taktéž výše).

Třetí možné řešení se vyskytlo v případě Skoma – Lux (výše), kdy SD došlo podání se třemi částmi, které se skládaly z předkládací zprávy, usnesení o přerušení řízení s odůvodněním a informace o podání žádosti o zodpovězení předběžné otázky.¹⁹⁹

Z výše uvedeného je patrné, že tato podání skutečně nejsou sjednocena, ale taktéž to, že SD odpovídá na všechny tyto typy podání. Důležitými dokumenty upravující alespoň částečně obsahové náležitosti jsou již vedle výše zmiňované judikatury, především Statut SD, Jednací řád SD a také Informativní sdělení o zahajování řízení o předběžné otázce vnitrostátními soudy, které je možné shlédnout na internetových stránkách SD.²⁰⁰

Jak je tedy vidno, i ČR se již připojila k státům využívajícím pomoc a spolupráce se SD ES. Stejně tak se ovšem zapojilo např. i Slovensko, Maďarsko nebo Polsko. Důvod je zřejmý: jako nově přistupující státy, nuceni v daných případech aplikovat právo ES, se čas od času objeví otázka výkladu komunitárního práva, kterou může zodpovědět pouze SD.

¹⁹⁸ Srov. ŽONDRA, M. *Položení předběžné otázky v kontextu českého procesního práva v: Právní fórum č. 11/2008*. Praha: ASPI, a. s., 2008. Str. 475.

¹⁹⁹ Srov. a více tamtéž, str. 477.

²⁰⁰ Viz <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/autrestxts/txt8.pdf>.

8. Závěr

Práce se zabývá materií, která je obsahem řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES. Jelikož však toto téma bylo již dostatečně zpracováno, a to nejen odbornou českou veřejností, ale i zahraniční, vložili jsme do této práce z důvodů dosažení určitého stupně odlišení práce, od prací ostatních, srovnání řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES a řízení podle specifických pravidel, které SEU a SES uvádějí ve svých člancích 35 a 68.

Na začátku práce jsme z důvodů dodržení určitých souvislostí (kontextu) uvedli několik kapitol zabývajících se především věcmi obecnějšího charakteru. V prvním kapitole jsme se věnovali problematice určení právního systému, ve kterém se řízení o předběžné otázce nachází. Vysvětlili jsme z důvodu analyzování specifických řízení o předběžné otázce pojmy jako evropské právo, právo komunitární a unijní či *acquis communautaire*. Závěrem je nutno uvést, že tyto pojmy bývají velmi často zaměňovány. Jejich striktní rozlišování je však nutné z důvodu určení právního základu pro podání předběžné otázky. Evropské právo tedy svým způsobem zahrnuje jak právo unijní, tak právo komunitární. *Acquis communautaire* je soubor veškerých právních aktů ES/EU.

Druhou kapitolu jsme věnovali stručné charakteristice soudního systému ES/EU. Dozvěděli jsme se tak informace o vývoji SD, o zakotvení SPS či institutu soudních komor. Narazili jsme na pravomoci těchto orgánů a věnovali se také výkonu funkce soudce a generálních advokátů. Zajímavé bylo zjištění, jak dynamickým nástrojem se stalo řízení o předběžné otázce. Od svého zakotvení až do současnosti. Řízení o předběžné otázce se stalo fenoménem evropského práva.

V třetí kapitole jsme řešili především samotný charakter článku 234 SES, jeho ukotvení v zakládacích smlouvách a samotný výklad tohoto článku. Abychom demonstrovali vliv řízení o předběžné otázce na komunitární právo, uvedli jsme do textu práce také několik velmi známých rozhodnutí, která vedla k zakotvení a potvrzení některých principů, jež SD na jejich základě vyvodil. Neměli jsme však v úmyslu vytvořit dokonalý výčet všech zásad, které byly SD vytvořeny.

Dále jsme se v této kapitole věnovali i enormní zátěži SD, resp. délce trvání řízení o předběžné otázce a dalších řízeních před SD. Otázky postojů nejvyšších a ústavních soudů členských států jsme řešili v další podkapitole. Toto téma jsme však nezpracovali obšírněji i přesto, že by si zasloužilo naší pozornost, jelikož je vskutku zajímavé. A to nejen tzv.

německou „kronikou Solange“, nýbrž i postoji nejvyšších soudů jiných členských států. Jak je vidno, přednost komunitárního práva není, nebo nebyla některými soudy zcela přijímaná doktrína.

Otázkami přípustnosti a nepřípustnosti některých předběžných otázek jsme se věnovali v další podkapitole. Dozvěděli jsme se o snahách SD vyloučit otázky, které již byly řešeny, resp. jejich obsah byl analogický s některými předešlymi. Zaměřili jsme se i na výjimky z povinnosti položit předběžnou otázku. Analyzovali jsme některá základní rozhodnutí této problematiky a došli k závěru, že sám SD určuje, zda jsou otázky přípustné či nikoli. Omezení podávání předběžných otázek má však jistě ještě svou budoucnost.

Ve čtvrté kapitole jsme se poměrně obšírně zabývali specifickými řízení o předběžné otázce a to především v oblasti Policejní a justiční spolupráce ve věcech trestních a tedy řízení o předběžné otázce podle čl. 35 SEU. Upozornili jsme však i na existenci specifík v řízení o předběžné otázce v rámci Vízové, azylové a přistěhovalecké politiky a jiných politik v oblasti volného pohybu osob. Okrajově jsme se zmínili i o neexistenci tohoto řízení v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Nastínili jsme i následný vývoj, byla-li by přijata Lisabonská smlouva. Tato oblast by byla i nadále vyjmuta z jurisdikce SD.

K Prostoru svobody, bezpečnosti a práva jsme poukázali také na institut naléhavého řízení o předběžné otázce a snažili se ho alespoň stručně analyzovat. Uvedli jsme také příklady prvních rozhodnutí SD, které byly v rámci tohoto řízení vydány.

Nejvíce jsme se však věnovali již zmíněné Policejní a justiční spolupráci ve věcech trestních. Analyzovali jsme některé rozsudky vydané v této oblasti a prakticky vymezili téměř všechny. Nejvíce jsme se však věnovali otázkám výkladu Schengenské prováděcí úmluvy a jejího čl. 54, který obsahuje zásadu *ne bis in idem*. Rozbor této velmi dynamicky se rozvíjející oblasti byl velmi zajímavý a to hned z několika pohledů. Trestní právo, jehož se většina těchto rozsudků týká, bylo donedávna čistě národní záležitostí. Od vzniku této oblasti se však již mnoho změnilo a poté, co SD prohlásil, že členské státy navzájem důvěřují svým systémům trestního práva, věřím, že se ještě mnohé změní. Jde o otázky harmonizace a unifikace tohoto oboru práva.

V páté kapitole jsme se pak vyjádřili k problematice vnímání rozhodnutí SD. Je-li tedy možné ho považovat za precedent, jak jej známe z angloamerického právního systému, nebo nikoliv. Podívali jsme se na tuto problematiku především očima odborných autorů, tedy odborníků, věnujících se této problematice ve svém profesním životě. Zjistili jsme, že v této

problematice panují poměrně rozdílné názory. Většina autorů se však kloní k myšlence, že rozhodnutí SD nemá povahu precedentu. Avšak je mu velmi podobné.

Kapitola týkající se výhledů řízení o předběžné otázce *de lege ferenda* je v pořadí šestá. Věnujeme se v ní nejen možným způsobům řešení, o kterých se vedou diskuze již delší dobu, ale i změnám, které vyplývají pro tuto oblast z Lisabonské smlouvy. Tedy jak by se řízení změnilo, byla-li by tato smlouva přijata. Došli jsme k závěru, že účinností této smlouvy by nedošlo k zásadní změně v oblasti zahajování řízení o předběžné otázce.

Sedmá kapitola byla zaměřena na problematiku předběžné otázky z pohledu českých soudů. Snažili jsme se alespoň o velmi stručnou analýzu rozhodnutí, která byla od našeho přistoupení do konce roku 2008 před SD projednávána a měla český podtext. Věnovali jsme se i některým procesním otázkám. Do konce roku 2008 bylo podáno našimi soudy celkem sedm předběžných otázek. Zařadili jsme se tedy ke státům, které aktivně využívají možnosti spolupráce se SD.

9. Resume

The present study focuses on matters which are subject of the preliminary reference proceedings pursuant to the article 234 of the TEC. As this topic, however, has been dealt with to a sufficient degree by both Czech and foreign experts, we expanded our focus, so as to achieve a certain level of differentiation, by a comparison of preliminary reference proceedings pursuant to the article 234 of TEC and proceedings by specific rules which TEU and TEC defined in the articles 35 and 68.

At the beginning of the study we provide a number of generally themed chapters to provide certain context. The first chapter focuses on the problem of identification of the legal system in which the preliminary reference proceedings is currently included. In order to analyze specific preliminary reference proceedings, concepts such as the European law, communitarian law, union law and *acquis communautaire* are explained.

The second chapter describes briefly the court system of the EC. Information on the development of the European Court, anchoring of CFI or the institute of court chambers. The rights of these institutions are describes, as are the roles of the judges and general attorneys.

The third chapter focuses directly on the article 234 TEC, its anchoring in the founding agreements and it provides an explanation of this article. To demonstrate the impact of preliminary reference proceedings on the communitarian law, several court decisions are quoted in the text which led to anchoring and confirming of several principles reached by the European Court. However, our intention was not to provide a complete list of principles developed by the European Court.

Also, we considered the enormous work load of the courts, reflected namely in the lengthy preliminary reference proceedings and other trials before the courts. The attitudes of the highest and constitutional judges of the member states are dealt with independently in the next sub-chapter. The topic is not developed more expansively despite the fact that it deserves our attention as it is very interesting indeed.

The question of admissibility or inadmissibility of certain questions is discussed in the next sub-chapter. Here a tendency of the court to rule out references that have been solved already or those the content of which is analogous to those solved already is described. We focused already on exceptions from the obligation to present a preliminary reference.

The fourth chapter focuses, rather in detail, on specific preliminary reference proceedings, namely in the areas of police and judicial cooperation in law enforcement and preliminary reference proceedings as defined by the article 35 of TEU. Attention is drawn to the existence of differences in specific preliminary reference proceedings in areas such as visa, refugee and immigrant policies, as well as other policies governing free movement of persons. Marginally, it is mentioned that no such proceedings exist in the common foreign and security policy of the EU.

As far as the space of freedom, security and the law is concerned, we pointed out to the institute of urgent preliminary reference proceedings and we attempted, albeit briefly, to analyze it. Examples of the first decisions issued pursuant to this proceedings are mentioned.

Most attention, however, has been devoted to the police and judicial cooperation in law enforcement matters. Some verdicts issued in this area are analyzed, virtually all of them defined. We focused most on the interpretation of the Schengen implementing agreement and the article 54 thereof which contains the principle *ne bis in idem*.

In the fifth chapter, the issue of perception of the verdicts issued by the Court of Justice is discussed, namely whether they can be considered precedents as is the case in the U. S. legal system or not. Opinions of experts who deal with this matter in their professional lives are discussed.

The sixth chapter is dedicated to the outlook of preliminary reference proceedings *de lege ferenda*. Various solutions, which have been discussed for some time, are described, as are the changes issuing in this matter from the Lisbon Treaty, namely how the proceedings would change if the treaty is implemented by the member states.

The seventh chapter deals in detail with the Czech courts and the matter of preliminary reference. We tried to analyze, at least briefly, the verdicts of the court taken from our entry into the EU until the end of 2008. Some procedural questions are discussed too.

10. Použitá literatura

10.1. Tuzemská literatura

- ARNOLD, R., *Základy práva Evropských Společenství (úvod, vybraná ustanovení Smlouvy ES, rozsudky, vícejazyčná terminologie)*. Praha: Ediční středisko právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 1994. ISBN 80-85889-01-3
- BLAHOŽ, J., KLÍMA, K., SKÁLA, J., *Ústavní právo Evropské unie*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-48-1
- BOBEK, M., *Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES*. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-843-6
- BOBEK, M., KOMÁREK J., PASSER, J., M., GILLIS, M., *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde a. s., 2005. ISBN 80-7201-513-3
- FIALA, P., PITROVÁ M., *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2
- HAD, M., PIKNA, B., *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2001. ISBN 80-86345-06-8
- KARZEL, D. *Evropský soudní dvůr*. Praktický průvodce. Praha: ASPI, a. s., 2006. ISBN 80-7357-201-X
- Komise ES. *[ABC] práva Evropských společenství*, páté vydání, druhé české, upravené. Praha: Informační centrum Evropské unie, 2004. ISBN 80-239-2561-X
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky, Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců Praha. *Aplikace evropského práva národním soudcem*. Praha: Distribuce SEVT, a. s.
- OUTLÁ V. a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2006. ISBN 80-86898-97-0
- OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., a kol. *Praktikum práva Evropské unie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2005. Str. 87-89. ISBN 80-86898-10-5
- OUTLÁ, V., HAMERNÍK, P., BAMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-49-0
- POMAHAČ, R., PÍTRVÁ, L.: *Průvodce judikaturou evropského soudního dvora*. 1. díl. Praha: Linde Praha a. s., 2000. ISBN 80-7201-204-5
- SIMON, D., *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, a. s., 2005. ISBN 80-7357-114-5

- STEHLÍK, V., *Řízení o předběžné otázce v komunitárním právu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1370-1
- ŠIŠKOVÁ, N., STEHLÍK, V. *Evropské právo 1 - ústavní základy Evropské unie*. Praha: Linde a. s., 2007. ISBN 978-80-7201-680-8
- ŠIŠKOVÁ, N. *Evropská unijní ochrana lidských práv. (Charta a další instrumenty ochrany lidských práv v EU)*. Praha: Linde a. s., 2001. ISBN 80-7201-278-9
- TICHÝ, L., a kolektiv, *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde a. s., 1999. ISBN 80-7201-195-2
- TICHÝ, L., ARNOLD, R., SVOBODA, P., ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-430-9
- TÝČ, V., *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, 5. aktualizované vydání. Praha: Linde a. s., 2004. ISBN 80-7201-478-1
- TÝČ, V., KŘEPELKA, F., NOVÁK, D., *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3968-X
- VĚRNÝ, A., DAUSES, M., A., *Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi evropského soudního dvora*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. ISBN 80-85864-41-X
- ZBÍRAL, R., *Institucionální rámec Evropské unie. Právně-politologický pohled*. Praha: Linde, a. s., 2007. ISBN 978-80-7201-682-2

10.2. Zahraniční literatura

- FISCHER, P., KÖCK, H. F., *Europarecht: einschliesslich des Rechtes supranationaler Organisationen*, 2. vollst. überarb. Aufl. Wien: Linde, 1995. ISBN 3-85122-490-6
- HUMMER, W., SIMMA B., VEDDER, CH., EMMERT, F. *Europarecht in Fällen*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1991. ISBN 3-7890-2377-9
- SCHWEITZER, M., HUMMER, W. *Europarecht. Das Recht der Europäischen Gemeinschaften (EGKS, EWG, EAG)-mit Schwerpunkt EWG*. 3., erw. Aufl. Frankfurt am Main: Metzner Verlag, 1990. ISBN 3-472-63279-8

10.3. Internetové zdroje

- <http://curia.europa.eu/cs/content/juris/index.htm>
- http://curia.europa.eu/cs/instit/presentationfr/rapport/stat/07_cour_stat.pdf

- <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/statut.pdf>
- <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/documents/rp.pdf>
- <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/autrestxts/ave.pdf>
- <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/autrestxts/txt8.pdf>
- <http://curia.europa.eu/cs/instit/txtdocfr/txtsenvigreur/art35.pdf>
- http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf
- http://www.euroskop.cz/gallery/2/759-smlouva_o_eu_amsterdam.pdf
- <http://www.euroskop.cz/gallery/9/2783-1dfd64785613869f022080267e216a1f.pdf>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0467:CS:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:212:0022:0022:CS:PDF>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:064:0001:0002:CS:PDF>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61984J0152:DE:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61978J0148:DE:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0187:DE:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62007J0297:CS:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:022:0026:0026:CS:PDF>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0469:CS:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0195:FIN:CS:PDF>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0105:CS:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0195:CS:HTML>

- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:209:0026:01:CS:HTML>
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:CS:PDF>
- http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EN.pdf
- <http://www.euroskop.cz/268/sekce/legislativni-upravy-prubehu-referenda-v-cr/>
- <http://www.cevro.cz/cs/cevroevue/aktualni-cislo-on-line/2004/6/41385-dostaneme-hned-vstupu-konfliktu-unijnim.html>
- http://jinepravo.blogspot.com/2008/09/roman-herzog-bije-na-poplach-zastavte_22.html
- <http://jinepravo.blogspot.com/2007/03/nesnesiteln-rychlost-pedbn-otzky.html>
- <http://www.cdk.cz/analyzy/medialni-vystupy/103/co-je-psano-neni-dano/>
- www.mmr.cz/upload/1090414151eu_cz12.rtf
- <http://www.concourt.cz/scripts/detail.php?id=612>
- <http://europa.eu/scadplus/leg/de/s40015.htm>
- <http://jurisvista.taix.be/pdfDoc/fr/61964J0006.pdf>
- http://www.europeum.org/doc/arch_eur/ISlosarcik_team_europe.pdf
- <http://ftp.aspi.cz/aspi/eu/43.doc>
- www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=24151
- <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=371>
- <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3438&d=8343>
- [http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CR-ESD\(web\).pdf](http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CR-ESD(web).pdf)
- http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_SR-2006-08_2006-09.pdf
- KOMÁREK, J., „*Tentýž čin*“ v prostoru svobody, bezpečnosti a práva“. Dostupné na [http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck\(web\).pdf](http://www.mosquito-net.eu/documents/Komarek_CS-436-04_vanEsbroeck(web).pdf)
- KRÁL, J. *Cesta do Evropské unie. Ústavní aspekty evropské integrace*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 1998. Svatek č. 12. Str. 45-47. Dostupné na www.mmr.cz/upload/1090414151eu_cz12.rtf
- PIKNA, B., *EU jako prostor svobody, bezpečnosti a práva*. Dostupné na <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=371>
- TÝČ, V., *Význam judikatury Soudního dvora ES v právním řádu ČR a role vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Soudním dvorem ES a Soudem prvního stupně*.

Resumé (shrnutí nejdůležitějších zjištění a závěrů). Dostupné na www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=24151

10.4. Časopisecká literatura

- *Nové řízení v oblasti svobody, bezpečnosti a práva – naléhavé řízení o předběžné otázce* v: Právní zpravodaj, č. 4/2008. Praha: C. H. BECK, 2008. ISSN 1212-8694
- PETR, M., *Účinky oficiálně nepřeložených pramenů komunitárního práva* v: Právní rozhledy č. 1/2008. Praha: C. H. BECK, 2008. ISSN 1212-8694
- ŠLOSÁRČIK, I. *Reforma soudního systému EU podle Lisabonské smlouvy... a bez ní.* EMP Jurisprudence, č. 6/2008. Praha: ASPI a. s., 2008. ISSN 1212-9909
- ZEMÁNEK, J. *Eurokonformní výklad rámcového rozhodnutí - povinnost nebo nepřípustný soudcovský aktivismus?* EMP Jurisprudence, č. 8/2005. Praha: ASPI, a. s., 2005. ISSN 1212-9909
- ŽONDRA, M. *Položení předběžné otázky v kontextu českého procesního práva* v: Právní fórum č. 11/2008. Praha: ASPI, a. s., 2008. ISSN 1214-7966

10.5. Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

10.6. Použité rozsudky²⁰¹

- 13/61 De Geus en Uidenbogerd v. Robert Bosch GmbH [1962] ECR 45
- 26/62 NV Algemene Transport-en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v. Netherlands Inland Revenue Administration [1963] ECR 1
- 6/64 Costa v. E.N.E.L. [1964] ECR 1141
- 61/65 Vassen-Göbbles v. Management of the Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf [1966] ECR 377
- 149/77 Gabrielle Defrenne v. Société anonyme belge de navigation aérienne Sabena. [1978] ECR 1365
- 120/78 Rewe-Zentral AG proti Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649

²⁰¹ U některých rozsudků v tomto seznamu není uvedena strana ECR. Je to z toho důvodu, že některá rozhodnutí ještě v ECR nejsou, nebo jsou z ECR vyškrtuta. Jedná se především o rozhodnutí z poslední doby. V seznamu jsou označena jako ECR 0.

- 104/79 Pascale Foglia v. Mariella Novello [1980] ECR 745
- 244/80 Pasquale Foglia v. Mariella Novello [1981] ECR 3045
- 283/81 Srl C. I. L. F. I. T. a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanita [1982] ECR 3415
- C-213/89 The Queen proti Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd a další [1990] ECR I-2433
- Spojené věci C-6/90 a C-9/90 Andrea Francovich and Danila Bonifaci and others v. Italian Republic [1991] ECR I-5357
- C-46/93 Brasserie Du Pecheur SA v. Germany a R. v. Secretary of State for Transport, ex parte Factortame Ltd. and others [1996] ECR I-1029
- C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association and others v. Bosman and otthers [1991] ECR I-4921
- C-54/96 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft mbH v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH [1997] ECR I-4961
- Spojené věci C-187/01 a C-385/01, trestní řízení proti Hüseyinu Gözütokovi (C-187/01) a Klausu Brüggemu (C-385/01) [2003] ECR I-1345
- C-224/01 Gerhard Köbler v. Rakousko [2003] ECR I-10239
- C-105/03 trestní řízení proti Maria Pupino [2005] ECR I-5285
- C-469/03 trestní řízení proti Filomenu Mariu Miragliovi ECR 0
- C-493/03 trestní řízení proti André Rochus Hiebeler ECR 0
- C-436/04 trestní řízení proti Leopold Henri Van Esbroeck [2003] ECR I-2333
- C-467/04 trestní řízení proti Giuseppe Francesco Gasparini a dalším [2006] ECR I-9199
- C-150/05 Jean Leon Van Straaten v. Staat der Nederlanden a Republiek Italie [2006] ECR I-9327
- C-272/05 trestní řízení proti Werneru Constant Mariu Bouwensovi ECR 0
- C-288/05 trestní řízení proti Jürgen Kretzinger [2007] ECR I-6441
- C-367/05 trestní řízení proti Normě Kraaijenbrink [2007] ECR I-6619
- C-437/05 Jan Vorel proti Nemocnice Český Krumlov [2007] ECR I-331
- C-467/05 trestní řízení proti Giovannimu Dell'Ortovi [2007] ECR I-5557
- C-64/06 Telefónica O2 Czech Republic a.s. proti Czech On Line a.s. [2007] ECR I-4887
- C-161/06 Skoma-Lux s. r. o. proti Celnímu ředitelství Olomouc [2007] ECR I-10841

- C-282/06 Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním (OSA) v. Miloslav Lev ECR 0
- C-126/07 Reisebüro Bühler GmbH v. Dom. info e.K., Sebastian Dieterle ECR 0
- C-297/07 trestní řízení proti Klausu Bourquainovi [2008] ECR 0
- C-404/07 György Katz proti Istvánu Rolandu Sósovi [2008] ECR 0
- C-491/07 trestní řízení proti Vladimíru Turanskému [2008] ECR 0
- C-572/07 RLRE Tellmer Property s.r.o. proti Finančnímu ředitelství v Ústí nad Labem ECR 0
- C-66/08 řízení týkající se výkonu evropského zatýkacího rozkazu proti Szymonu Kozłowskiemu [2008] ECR 0
- C-123/08 trestní řízení proti D. Wolzenburgovi ECR 0
- C-195/08 PPU Inga Rinau [2008] ECR 0
- C-233/08 Milan Kyrian v. Celní úřad Tábor ECR 0
- C-296/08 PPU Ignacio Pedro Santesteban Goicoechea [2008] ECR 0
- C-388/08 PPU trestní řízení proti Arturu Leymannovi, Aleksei Pustovarovi [2008] ECR 0
- Rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu Solange I. [1974] 2 CMLR 540
- Rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu Wünsche Handelsgesellschaft (Solange II.) [1987] 3 CMLR 225